

A MAGYAR JELZÁLOG-HITELBANK 4%-OS NYEREMÉNY-KÖTVÉNYEL.

ALÁÍRÁS

MAGYAR JELZÁLOG-HITELBANK

50,000 darab,

egyenkint osztr. ért. 100 frtról szóló 4%-os nyeresemény-kötvényeire.

A Magyar Jelzálog-Hitelbank Budapesten, alapszabályai értelmében és a sorsolási tervnek miniszteri jóváhagyása után a Törvényhatóságoknak, Városoknak, Községeknek és más jogi személyeknek (Társulatoknak stb.) folyóvá tett kölcsönök alapján 40 millió forintnyi o. é. összegben nyeresemény-kötvényeket fog kiadni, a melyekből, ezuttal egyenkint o. é. 100 frtról szóló, **100,000 drb, vagyis 10 millió frt kerül kibocsátás alá.**

Ezen nyeresemény-kötvények bemutatásra szólnak, évenként 4%-ot kamatoznak és félévenként, vagyis június 1-én és december 1-én lejáró szelvényekkel vannak ellátva.

A szelvények **Budapestben:** a Magyar Jelzálog-Hitelbanknál és a Magyar Leszámitoló- és Pénzváltóbanknál; **Bécsben:** az Union-Banknál; **Zürichben:** a Schweizerische Kreditanstalt című intézetnél és egyéb a bel- és külföldön külön kijelölendő helyeken fognak beváltatni.

A Magyar Jelzálog-Hitelbank, kötelezi magát arra, hogy ezen kötvények tőkeösszegét és a netán reájuk eső nyereseményeket 50 év alatt a m. kir. pénzügyminiszterium által jóváhagyott sorsolási tervhez képest fogja kifizetni.

A Magyar Jelzálog-Hitelbank, közvetlenül a végleges címletek megjelenése után, meg fogja tenni a szükséges lépéseket az iránt, hogy ezen nyeresemény-kötvényei is, épen úgy mint záloglevelei az állami pénztáraknál stb. óvadék-képességet nyerjenek.

Évenként egész (1—100-ig terjedő) sorozatokban legalább is annyi nyeresemény-kötvény jut törlesztés alá, a hány kötvényt a sorsolási terv e végre kijelöl.

A sorsolások egy-egy törlesztési- és egy-egy nyeresemény-huzásból állanak.

Az első huzás 1884 szeptember 15-én, az utolsó 1934 május 15-én történik.

Összesen van 115 huzás, melyeknél 100,000 frtos, 50,000 frtos, 35,000 frtos, 20,000 frtos, 3000 frtos, 1500 forintos és 1000 forintos nyeresemények együttvéve o. é. 4.740,000 forintnyi összegben lesznek kihuzva.

Minden nyeresemény-kötvény, ha az már vissza is fizettetett, vagy arra már nyeresemény is esett, részt vesz az összes későbbi nyeresemény-huzásokban, úgy hogy arra ezen nyeresemény-huzások alkalmával mé: egyszer vagy többször eshetik nyeresemény.

Az Union-Bank és a Magyar Leszámitoló- és Pénzváltóbank a kibocsátandó

100,000 darab, egyenkint o. é. 100 frtról szóló, 4%-os nyereseménykötvényt

a Magyar Jelzálog-Hitelbanktól átvették. Ezekből 50,000, egyenkint o. é. 100 frtról szóló drb ezennel nyilvános aláírásra bocsátatik.

Aláírási feltételek:

1. Az aláírás **szombaton f. é. július 19-én és hétfőn f. é. július 21-én**

BUDAPESTEN: a Magyar Jelzálog-Hitelbanknál,

a Magyar Leszámitoló- és Pénzváltóbanknál,

BÉCSBEN: az Union-Banknál,

az Union-Bank váltóházánál,

PRÁGÁBAN: a Böhmische Escompte-Banknál,

BRÜNNBEN: a Mährische Escompte-Banknál,

GRÁCZBAN: a Steiermärkische Escompte-Bank című intézetnél,

TRIESTBEN: az Union-Bank főkéjénél,

ZÜRICHBEN: a Schweizerische Kredit-Anstalt-nál, továbbá:

BASEL, BERN, ST.-GALLEN, GENÈVE és NEUCHÂTEL, városokban: a Schweizerische Kredit-Anstalt által meghatározott aláírási helyeken, végül

AMSTERDAMBAN: az Amsterdam'sche Bank és a Wertheim és Gompertz bankháznál

a rendes üzleti órákban történik.

2. Az aláírási ár **egy-egy kötvény után o. é. 99 frt 50 kr., és a folyó évi június 1-től járó szelvény-**

kamatokban, illetve a külföldi aláírási helyekre nézve, ezen most kitett árak ottani érték szerinti összegében van meghatározva.

3. Minden aláíró a jegyzett névértéknek 10%-ját az aláírás alkalmával készpénzben, vagy az aláírás helyén forgalom tárgyát képező, napi árfolyam szerint számítandó biztos értékpapírokban óvadékkul letenni tartozik.

4. Túljegyzés esetére a bejelentések leszállítása és e leszállításnak módzatai fentartvák; a jegyzések eredménye közzhírré fog tétetni.

5. Az aláírásokra eső kötvények ugyanazon helyen, a hol az aláírás történt, egészben vagy részösszegekben az aláírási ár, valamint az átvétel napjáig felszámazott 4%-nyi szelvény-kamatok lefizetése mellett, legkésőbb **f. é. augusztus 15-ig,** az óvadék különben elvesztésének terhe alatt átveendő.

6. Készpénzbeli óvadék, az aláírásra eső összeg teljes befizetése esetén azonnal, részbeni átvétel mellett pedig az utólagra átvett címletek kiszolgáltatásakor lesz betudva és addig is évi 4%-kal kamatozva.

Értékpapírokban letett óvadék az összes címletek átvétele után adatik vissza.

7. A nyeresemény-kötvények helyett a Magyar Jelzálog-Hitelbank egyelőre névértékű 100 frt, 500 frt és 5000 frtról szóló utalvány-jegyeket ad ki, a melyek **f. é. augusztus 20-tól kezdve végleges címletekre** fognak becséréltetni.

Budapest és Bécs, 1884 július 15-én.

Magyar Leszámitoló- és Pénzváltóbank. Union-bank. Magyar Jelzálog-Hitelbank.

30-IK SZÁM. 1884.

BUDAPEST, JULIUS 27.

XXXI. ÉVFOLYAM.

Előzetes feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre 12 frt; POLITIKAI UJDONSÁGOK: egész évre 6 frt; Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: egész évre 2 frt; Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: egész évre 3 frt; KULONBI előfizetéshez a postai adó megfizetésétől mentesül a csatlakozó.

BERECZ ANTAL.

Középiskolai oktatásunk, az utóbbi tíz év alatt, nagy átalakulás küszöbére lépett s azon részint át is ment. Először a tanárképzés reformja, a mi azelőtt ugyszólván a véletlenre volt bízva, azután a középiskolai törvény vajadásai, melyek végre egy, ha nem is kifogástalan — melyik kompromisszum lehetne az? — de mindenesetre életrevaló s következeiseiben nagyhatású törvényt szültek: oly két mozzanat, melyek ez utóbbi tíz évet korszakalkotóvá teszik a magyar középiskolai oktatás történetében.

Még nagyobb átalakulás — sőt már egészen új teremtés — ment végbe ugyanezen idő alatt leánynevelésünk s oktatásunk terén. A házi nevelés, legfőkébb egy-egy magán-nevelőintézet, amaz egyoldalú s többnyire egy idegen ajku és szellemű guvernante kezében, — emez csak a külsőségekre, a látszatra irányuló, mutató, de magyatlán: ime leányoktatásunk, a vagyonosabb és miveltebb osztályokban, az utóbbi évtized előtt; míg ma országszerte a felsőbb leányiskolák a fiúiskolák színvonalával egyenlőek, — s a fővárosban azok mintájával áll a központi felső leányiskola, mely méltán megérdemli, hogy «közép-iskolának» nevezessék abban az értelemben, mint a fiúk gimnáziumai és reáliskolái. Tehát ez is közép-iskolai oktatásunk fejlődésének egy mozzanata s bele illik a tízeves fejlődés keretébe.

E fejlődés előidézésében és irányozásában nem csekély része volt Berecz Antal tanárnak, a ki — épen tíz év óta — az országos középiskolai tanár-egyesület elnöke lévén, a magyar tanári kart legilletékesebben képviselte s így a tanárképzés, a tanári szolgálati viszonyok s a középiskolai törvény létrejötte körüli kérdésekben mindig meghallgattatott és a tárgyalásokra meghíva, saját nézeteinek s a tanárvilág érdekeinek és igényeinek mindig kifejezést adott. S ezért méltán megillette őt tanártársai azon elismerése, mely a tanár-egyesület ez ideig közgyűlését rá nézve egy kis jubileummá tette, midőn tizenegyetik ízben választatván elnökké, tíz évi működéséért a jól kiérdemelt elismerés meleg ovációiban részesült.

Még közvetlenebb és behatóbb része volt a leány-oktatás terén az utóbbi évek alatt történt fejlődés és átalakulás előmozdításában. Mint a budapesti felső leányiskola igazgatója, ép oly

hat; s ki mindezek mellett a tudományos irodalomban is, különösen a természettan és a földrajz terén, becsült nevet szerzett magának. Arcképe keretűl csak röviden vázoljuk életét.

Berecz Antal 1836 augusztus 16-án született, Boldogon, Pestmegyében. Elemi iskolái bevégezése után a kegyesrendiek pesti főgimnáziumában tanult és 1853-ban maga is e hazafias tanítórend tagjai közé lépett, tanulva és tanítva. Mert alig 20 éves korában már tanáru alkalmazzatott; 1856-ban Magyar-Óvárt, 1857-ben Nagy-Becskereken tanított. 1858-ban a bécsi egyetemre ment, hogy magát a matematikában és a természettanban tovább képezze, mint a rend kebelében lehetett; mivel a természettant

BERECZ ANTAL

választotta szakmájául, mely mellett mindvégig hiven meg is maradt. Két évet (1858—60) töltött a bécsi egyetemen s ez idő alatt tevékeny tagja volt az ottani természettani intézetnek. 1860 végén visszatért a tanítás terére, rendje hivatását követve, s ezuttal Kolozsvárra, hol csakhamar közszeretést és tisztelet tárgya lón, tudományos szelleme, hazafias működése s társadalmi föllépésének finomsága által. Tevékeny tagja volt az erdélyi muzeum-egylet választmányának is s e minőségében a nagynevű gr. Mikó Imre rokonszenvét is nagy mértékben megnyerte. Mikó négy évi itt működése után szerzet-főnöke a kiváló fiatal tanárt azzal különböztette meg, hogy a gazdag Pálffy grófkhoz nevelőül rendelte — s e miatt el kellett hagynia Kolozsvárt, a legelőnőbb sajnálat s a legmelegebb rokonszenv megható nyilatkozatai kísérték a bucsuzót. Berecz azonban csak két évig maradt a nevelői pályán s 1866-ban ismét visszatért a nyilvános tanári székre; és pedig ezuttal a kegyesrendiek pesti főgymnáziumába. A természettudomány népszerűsítését s terjesztését tűzvén czélul maga elé, nemcsak hallgatói, hanem nagyobb közönség előtt is, népszerű felolvasásokban is terjesztette a természettudományok szeretetét.

Működéséhez mindamellét szűknek érezte a szerzet körét, 1871-ben kilépett annak kebeléből s protestánsává levén, a budapesti ág. hitv. gymnáziumban nyerte el a természettudományi tanszéket. De ez intézetben kívül kezdetben az orsz. nőképző egyetemen, később az orsz. nőipar-egylet iskolájában s Bayer Karolina nevelő-intézetében is tartott előadásokat. Társadalmi működése is mind nagyobb körre terjedt ki. Pár éven át igazgatója volt az állatkertnek, pénztárnoka a nőipar-egyletnek, s választmányi tagja számos tudományos és közérdekű egyesületnek. 1872-ben megalakult a földrajzi társaság s ő annak titkára, folyóiratának szerkesztője s később tényleges pénztárnoka lett. 1874-ben, Ney Ferencz lemondása után az orsz. középiskolai tanár-egylet elnökévé választották. 1875-ben Molnár Aladár tervezete szerint megnyitattván az első felső leányiskola, melyet ma már hivatalosan is női középiskolának ismernek el, ez intézet egyik tanárává s egyuttal helyettes igazgatóvá neveztetett ki. Molnár visszalépése után, 1877-ben ő lett a valódi igazgató s vezetése alatt jelenleg az intézet már 11 osztályból áll, több mint 30 tanárral és 400 növendékkel, kiknek jó nagy része a főváros vagyonosabb osztályainak serdülő leányaiból áll, kiket eddig szülőik csak magánuton s nagyon hiányosan képezhettek ki. Ez intézet, melynek tanterve alapján a vidéken már 8 felső leányiskola keletkezett, a legjobban vezetett és legszelbben fölszerelt iskolák közé tartozik, úgy hogy a külföldiek is nagy elismeréssel szólnak felőle s általában úgy tekintik azt, mint Magyarország haladásának egyik legszebb bizonyítékát. Berecz, ki az intézet vezetésében a legpedansabb rendet őrzi meg, ujabban többnemű sikeres kísérletet is tett, hogy annak hatását a társadalomra megszilárdítsa s többek közt már két ízben rendezett itt nyilvános előadási ciklusokat, melyekben előkelő szakférjak a főváros művelt hölgyeinek a tudomány jelen állapotát rajzolták le.

Mint a középiskolai tanár-egylet elnöke különösen érdemeket szerzett az által, hogy tapintatos eljárásával a különböző érdekű s nézetű tanárokat egyesíteni tudta. A tanár-egylet eddigi szervezete folytán az egyesület, mint ilyen, a fontosabb tanügyi kérdésekben nem nyilatkozván, ő mint elnök vezette azokat, nagy hatása volt a tantervek, miniszteri szabályrendeletek s a legújabb középiskolai tör-

vénnyajavaslat készítésében s általában ki tudta vivni, hogy őt minden a közép-iskolákra vonatkozó kérdésekben, mint szakértőt, meghallgassák.

A földrajzi társaságnak Hunfalvy Jánoson kívül ő a valódi oszlop-férja s e törekvő egyesület minden teendője az ő kezén megy át. Mint ilyen részt vett a velencei nemzetközi földrajzi kongresszuson (1881), majd a német geographusok frankfurti (1883) és müncheni (1884) összes ülésén s a földrajzi társaságban különösen kedvezenc tanulmányáról, az észak-sarkai expedicióról, több előadást tartott. Ő volt egyik alapítója Szász-Koburg herceggel s Haynald Lajos bibornokkal együtt a magyar Afrika-társaságnak s jelenleg is ő annak titkára. Jellemző viszonyainkra nézve, hogy a titkár, egy kilépett pap — ki a mellett, mint mondják, még szabaddkőműves is — a bibornok-elnökkel nemcsak itt, de a magánéletben is a legjobb egyetértésben él.

A mit tanári s egyesületi működésében, ugyanazt a feladatot tűzte maga elé irodalmi munkásságában is: a természettudományok népszerűsítését. Már 1858-ban kezdett írni s tanügyi és természettudományi szaklapok számára dolgozni. 1868-ban maga indított meg egyet, a «Természet» című heti közlönyt s e szaklapot mindaddig, áldozattal is, saját erejéből fenntartotta, míg a földrajzi társulat megalakulásával annak közlönye, a «Földrajzi Közlemények» meg nem erősödött. 1868-ban adta ki «A különleges természettani földrajz alapvonalai, tekintettel hazánkra» című munkáját. Jelenleg irodalmi munkássága leginkább a földrajz terén mutatkozik, bár tanügyi általános kérdéseknél is nem egyszer felszólal s mindig nyomatékosan.

Berecz Antal, bár már közel 30 éves tanár, életének még javában van s igen erőteljes férfi, kitől a haza s különösen a tanügy még sok hasznos szolgálatot várhat és hazai művelődésünk minden barátja méltán kíván neki hosszú életet, tartós egészséget s nem lankadó munkakedvet.

KÓRHÁZBAN.

A halálhoz.

Beteg vagyok, veszélyesen beteg,
Halál-sejtelmek gyötrik lelkemet.
Hát meg kell halnom oly nagyon korán,
Még életemnek rózsá tavaszán!
S mikor köröttem zöld a rét, halom,
Akkor kell épen sirba szállanom!

Halál, halál, könyörtelen halál,
Ki soha még kegyelmes nem valál,
Ki jössz, kaszáddal egykedvűn zörögve,
Ez egyszer kérlek, kérlek könyörögve:
Ketté ne vágd a gyenge fonalat,
Mely életemnek fáján tartogat!
Oh, lásd, halál, oly fiatal vagyok,
Fölöttem még borútlán ég ragyog,
Még élni vágyik ifju kebelem,
Izlelni kéjed', édes szerelem,
Szabad mezőn málázva járn-kelni,
Bús csalógnnyal versenyt énekelni,
Dicső eszmékért harcra, vészbe menni,
S világ és emberek javára lenni;
Szívemben annyi még a tetterő,
A parlagon, a pusztán heverő,
Lelkem virága, hogy ha mind kikelne,
Egy illatfelhő szállna fel a mennybe,
Ha mind csillagá lenne a virág,
Ragyogna égen örökös világ!

Halál, halál, könyörtelen halál,
Ki soha még kegyelmes nem valál,
Ki jössz, kaszáddal egykedvűn zörögve,
Ez egyszer kérlek, kérlek könyörögve:
Oh, hagyj tovább ez életen örülnöm,
Szeretnem, égnem, szeretni lelkesülnöm!

Lemondás.

Tovább nem ámitom magam!
Nem képzelököködöm,
A fényes álom szálait
Tovább már nem szövéim!

Be kell magamnak vallanom,
Bár keblem megszakad,
Hogy hirtől álmodoznom is
Bolondos gondolat.

Nem mintha gyöngye vón a láng,
A mely szívemben ég.
Van bennem — oh én érzem azt —
Költői tűz elég.

Merész, ifjú hevülés,
Rajongás, örület
Viszik, sodorják, mint az ár,
Csapongó lelkemet!

Oh ez a lélek nem pihen,
Felhők bonáka tör,
De torkát tájta itt rém
Egy pusztá sírgödör.

El kell némulnom s ajkamon
A dal ki sem fakadt,
Meg sem viradt még hajnalom
S már itt az alkonyat.

Oh, hogy szívemre oly hamar
Az éjék éje száll!
Oh, hogy reményim bimbáját
Letépi a halál!

Az ablaknál.

Benéz a nap a komor
Terembe,
Épen ide pillant a
Szemembe.
Az ablaknál fölök
S nézek az utózára,
Nyüzög, mint hangyaboly,
Az emberek árja.

Áll a verseny, az alku,
A hajszá,
Ki erre fut, ki pedig
Amarra.
Robannak lihegve,
Úzik-verik gondok,
Mint a tébolydából
Megszökött bolondok.

Úzér, alkusz hogy sűrű,
Hogy szalad!
Túlordítja egyik a
Másikat.
Mint boszorkány-üstben
Kigyó, béka farka,
Bűn és nyomor úgy van
Itt összekavarva.

Arany-bornyú itt az úr,
Az isten,
Marakodnak fölötte
Veszeten,
S hogy kiessék egynek
Szájából a falat,
Egymást tépik — rágják,
Mint a fenevadak.

Hahaha! hogy nevetlek
Szegények!
Egyétek meg egymást, csak
Egyétek!
A ti szenvedések
Rettenetes pokla:
Balzsam a szívemet
Égető kínokra.

Álom.

Álmodám, hogy halva fekszem,
Sűrű éj szemem körül
És mellettem sápadt arccal
Jó anyám ül egyedül.

Ráborúl hideg szívemre,
Átfog némán, reszketőn.
Megölelném, átkarolnám,
Ah, de nincs, de nincs erőm!

Hosszan, hosszan rám tekint és
Tört szemében köny ragyog, —
Lecsókolám forró könnyét,
De hideg tetem vagyok!

Szól én hozzám gyöngye hangon,
Szava zokogásba vész,
Válaszolnék, vigasztalnám,
Ah, de ajkam oly nehéz!

Könnyeinnek forró árja
Dermedt kebelemre hull,
Égetően, lángolóan
Mélyen szívemig nyomul.

Ekkor, ekkor nem bírom már,
Lerázom bilincsemet,
Felnyitnom szemem pilláit, —
Halva bár, felébredék.

Egy régi könyv.

Elöttem sárga, régi könyv,
Szemlélem hosszasan.
Ez is szegény poéta volt,
Ez is sohajtott és dalolt
S ma már feledve van.

Emlékén örült-sebesen
Elvágatott a kor,
Feledve bú, feledve gond,
S mit éneke dícsénybe vont,
Feledve a nyomor.

Nevét, mint kórót a vihar,
Kitépte az idő,
Miről annyit ábrándozott,
Reá csak sűrű éjt hozott
A végtelen jövő.

Elynyelte siri éjszaka
Keservét, bánatát.
És a véletlen úgy akarta, hogy ne sokáig
Kelljen várakozniok. Egy négy ökrös szekér,
három katona kísérete mellett, élelmi szereket
szállított a vattai táborba. De eltévédtek és a
csáti határban kalandoztak. Megtudták ezt a
fenekedők s kaszával, vasvillával, petrenczeru-
dakkal és csáti botokkal megtámadták őket.

Nem könnyez többé senki sem
A rég letűnt fölöt,
A támadás oly természetű és annyira vá-
ratlan volt az orosz katonákra nézve, hogy
fegyvereiket egyáltalán nem használták, s midőn
vezérlőtársuk a kaszától borzasztó módon meg-
sérült, futásban kerestek menekülést.

Pedig mi szép van és dícső,
Mind ége lelkiben,
A föld két égi lángja ott
Fenséges fényrel lobogott:
Szabadság! Szierelem!

Küzdött az örök szent ügyért,
Mint manap oly kevés,
Küzdött, mint itten senki más
S bújára a vigasztalás:
Enyészet! Feledés!

Enyészet, mely elnyelte őt
Már élte hajnalán! —
S oh, legszebb dala ott pihent
Erajtva még, szívébe bent,
Mint alvó csalógnny.

PALÁGYI LAJOS.

EGY EPIZÓD A SZABADSÁGHARCZ TÖR- TÉNÉTBŐL.

Alsó-Borsodnak egyik legnépesebb mező-
városát, Mező-Csátót is nagyrészen rommá
tette az 1848—49-iki szabadságharcz egyik
epizódja.

Nem valamely hősi küzdelem vagy vitéz
ellenállás miatt zudult rá az oroszok pusztító
haragja, hanem egy száználmas, mondhatók
kalandori merénylet következtében lett lángok
martalékává s pusztult el benne sok ártatlan
család háza és egyéb vagyona. Ugyanazért az
elbeszélendő szomoró esemény értelmű szerzőjét
a legenyhébb vélekedés s a legkíméletesebb íté-
let alapján is csupán csak annyiban lehet védel-
mezni, a mennyiben a kedélyek az oroszok
iránt végtelenül ingerültek, sőt elkeseredettek
voltak.

Ez oknál fogva jöhetett bizonyos Cs . . .
nevű csáti polgár, foglalkozására nézve borbély-
mester-ember, arra a gondolatra, hogy néhány

vállalkozó szellemű s prédaleső emberből kis-
csapatot alakítson és velők egy orosz élelemsze-
res kocsi megtámadva, azt közös zsákmányul
hatalmukba kerítsék.

De, hogy e következményeiben gyászos és
tanulságos esemény lehetőleg tiszta színben áll-
jon előttünk, azon hadműveleti helyzetre is kell
egy tekintetet vetnünk, a melyben e napokban
a magyar és orosz hadtesteket találjuk.

Tudjuk, hogy 1849 július hónap első felé-
ben Cseodajeff orosz tábornok hadteste azon
utastással állomásozott Borsodban, Mezőkö-
vesdnél, hogy Görgyeit folyton szemmel tartsa.
Ügyeljen a magyar hadsereg minden mozdula-
tára, s ha az Tokaj felé indulna, vagy a Tiszán
való átkelés czéljából Poroszló irányában utat
törni kísértené meg, mindaddig feltartóztassa,
mig Paskievics a főhaderővel megérkezik.

Eme figyelés s várakozó helyzetben a ko-
zák előőrsek több irányban előre nyomultak.
Ábrányt, Vattát, Mezőkeresztést és Gelejt több
ízben meg-megszállták, s néha nemcsak ezen
helységekben és határakból, hanem a velők ha-
táros Mező-Csátónak pusztáiról is requiráltak
élelemszereket, hajtottak el tinókat, ökröket és
lovakat.

A lakosok félelme, ingerült-ége és boszu-
vágya a károsítások következtében természet-
esen nagyon átalános volt. Közbeszéd tárgya
lón, hogy nem kell a muszkáktól félni, sőt a
hol meglátnak közülök egyet-kettőt, azokat
agyon kell verni, mielőtt valamit követelnének
vagy eloroznának.

E vélekedéssel Mező Csátón különösen
főzigzatta a hangulatot a már fentebb jelzett
borbélymester, a ki kiszolgált katona levén, e
tekintetben a nép előtt bizonyos tekintélyre
vergődött. Láztató szöbészédje annyira vállalko-
zóvá tett némelyeket, hogy rászánták magokat
az oroszok megtámadására, ha azok még határ-
jokba vetődnének.

És a véletlen úgy akarta, hogy ne sokáig
kelljen várakozniok. Egy négy ökrös szekér,
három katona kísérete mellett, élelmi szereket
szállított a vattai táborba. De eltévédtek és a
csáti határban kalandoztak. Megtudták ezt a
fenekedők s kaszával, vasvillával, petrenczeru-
dakkal és csáti botokkal megtámadták őket.

A támadás oly természetű és annyira vá-
ratlan volt az orosz katonákra nézve, hogy
fegyvereiket egyáltalán nem használták, s midőn
vezérlőtársuk a kaszától borzasztó módon meg-
sérült, futásban kerestek menekülést.

Valószínű, hogy a kegyetlen támadás véres
kimenetele esztét vette a támadó csapatnak. Az
elmenekültekkel semmit sem gondolva, a nyert
zsákmány elosztása foglalkoztatta minden egyes
tagját. Még az agyonvert katona föld alá taka-
rást is mások végezték el. Ők magok pedig a
szerzett vagyonon megosztokodni nem tudván,
abban állapotok meg, hogy azt a város nemes-
ségének hadnagyára bízzák.

E gondolat és annak keresztülvitele idézte
Mező-Csát városára a kínos veszedelmet.

A város hadnagya ugyanis nem volt sem
hivatalos helyiségében, sem a városban. Ez ok-
nál fogva a szekeren levő tárgyakat lerakták a
város háza börtönébe, melynek csapóajtója az
épület előszobájába nyílt; a négy ökrös szek-
eret pedig a város majorjába hajtották.

Ebben az állapotban maradtak még vasár-
nap, július 19-én is. E nap délutánján négy
és öt óra közt gyors ügtesben kétszáz ko-
zák érkezett a városba. Néhány pillanat alatt
elzártak minden kijárást, hogy a városból senki
ne menekülhessen. Azután vezetőjük, a fiatal s
nagyon elegáns módoru gr. Sztroganov őrnagy
hatodmagával a városházára ment. Maga elé
idézte az előjáróságot s kezdetben tolmácsa,
majd az odasietett nagybirtokosok: Kiszely Pé-
ter, Potornyay Miklós, Ragályi István és mások
által kérdést intézett hozzájuk, hogy nincse-
tudomásuk a történetekről? Nem csáti emberek
követék-e el a gyilkosságot és rablást? S ha
igen, hajlandók-e őt a vétkesek nyomába
vezetni?

E kérdésekkel szemben a jelenlevők hely-
zete roppant nehézzé vált. A cselekmény értelmi
szerzője harmadmagával reggel óta eltűnt a vá-
rosból s nem tudták a felszólítottak, hogy melyik
vizbe fuljanak: öszinték legyenek-e, palástol-
ják-e vagy eltagadják az igazságot?

Végre majdnem önkénytelenül oda nyilat-
koztak, hogy a sajnálatos eseményt nem csáti
emberek követték el. Éll állítás támogatására,

Sztroganov szelid magaviselete következté-
ben, annyira belemelegedtek, hogy az őrnagy
csakhamar teljesen megnyugodott s Kiszely
Péter barátságos meghívását egy kis pohár-
kocczintásra bizalmalmon elfogadta.

Pár óranegyed múlva azonban ismét visz-
szasietett a városházára. Kérte az előjáróságot
és a földbirtokos urakat, hogy nyilatkozat
alakjában foglalják írásba a mondottakat. Há-
ríták el városukról adott szavuk által a gyanut,
mely őket annyival inkább terheli, mivel hogy
az orvtámadás batárjokban történt.

Mig Kiszely Péter e nyilatkozatot német
nyelven megírta (minden beszélgetésük néme-
tül történt), az alatt a kozákok közül többen
beszállingóztak az előszobába. Az elmenekült
orosz katonák egyike különösen sürgött-forgott,
szemeskedett mindenfelé, ha nem akadna-e
valami bünyelre? Majd megpillantván a börtön
ajtáját, azt egy kedvező alkalommal felnyitotta.
Rögtön szemébe tűnt a tölök eltulajdonított
elemózsia, s mivel megölt társának ruházata
is ott volt, annak sipkáját hirtelen kezbe ra-
gadta s azzal a tanácskozó teremben teremt.

A jelenvoltak holtbalványok lettek. Gróf
Sztroganov mintegy kiábrándulni látszott, de
nyugalma nem hagyta el. Megvetőleg nézett
környezetére s fölcsólitá az ott lelkendező orosz
katonát: nézzen szét a jelenlevő urak között,
ha vajjon nem ismerne-e rá arra a nadrásos
emberre, ki a támadást tette.

A katona sorra nézte a jelenvoltakat s
mint fölismert gyilkosra, Kiszely Péterre mu-
tatott rá.

Potornyay jól tudott tótul, s így próbálko-
zott a katonát tévedéséről meggyőzni. De ezél-
jét nem érte el. A kérelem és mentegetődzés
Sztroganov előtt sem ért semmit. Kiadta a
parancsot, hogy Kiszelyt fogják körül s lehető-
leg gyorsan szállítsák Kövesdre a főparancs-
nokszághoz.

Borzalom fogott el mindenkit, melyet még
inkább fokozott a kozák lovasok kíméletlensége.
Mellénél fogva földre taszították, lezuhattak csiz-
máit s főveg nélkül, egyik jobb, másik bal
kezét megragadva, gyors ügtesrel futottak vele
keresztül a városon. Így haladtak egész Mező-
Kövesdig.

Utközben megfosztották órájától s éksze-
reitől. Egyik gyűrűjét nem bírták lehozni az
ujjak duzzadása miatt, s hogy segítsenek ma-
gukon, késsel akarták azt az ujjal együtt leme-
szelni. Kiszely azonban felhasználta azt a pill-
anatot, mig a kozák kése után nyult, s fogai
segítségével, bár nagy sebet ejtve magán, lecrö-
szakolta a gyűrűt.

Azon idő alatt, mig Kiszely Pétert a kozá-
kok lovaik között a főhadiszállásra hurcozták,
Csát is megérezte az oroszok boszúálló kezét.

A bizalmában csalatkozott Sztroganov
rendeletet adott ki, hogy katonái első sorban a
városházát, azután pedig a szomszéd épületeket
kétészaj gyújtsák fel. Es e parancs azonnal
teljesítve lón.

Az idő már alkonyodni kezdett, a munká-
sok és nyájak hazatértek a mezőről, s bent a
városban épen akkor gyultak ki a nádfedeles
épületek.

Növelte a zavart, hogy a muszkák a ha-
zaérkezett csordából sok tehenet kifogtak, sok
embert kifosztottak az uton; nem engedték ol-
tani a tüzet, s hire járt, hogy rabolni is szabad.
Mindezekről való féltőkben az asszonyok
gyermekikkel kertről-kerre, garadjáról-garadj-
jára menekültek, hogy a kenderföldeken elbuj-
hassanak. Az előbbkelő emberek is mind elme-
nekültek s nem volt oly «nadrágos» ember, a
kit Kiszely sorsa ne aggasztott volna.

Az általános zűrzavarban csak Petneházy
Gergely ref. lelkész állotta meg helyét dícsé-
rendő elszántással és ügyességgel. Ünnepi
öltönyben, palástosan s a szent könyvvel kezé-
ben járult gr. Sztroganov elé s kérte őt, hogy
egy ember vétkéért ne büntesse az egész város
lakosságát. Latin nyelven tartott beszédet a gróf
megértette s az őt meglepte és meghatótta.
Tisztelettel nyújtotta kezét a lelkész felé, s
miután felvilágosítást nyert a felől, hogy a
gyújtogatás sora már a lelkészek lakjaira és az
iskolákra került, a további fölétegetést megtil-
totta. Nem ellenzte tovább az oltást sem, vala-
mint minden erőszakot szigoruan tiltott.

Az erős keleti szél azonban nagyon éles-
tette a tüzet s a száraz épületek tetői egymás
után lobbantak föl.

Igy pusztult el Csát egynevezett *alvégének* egy nagyon tekintélyes része.

Kiszely Pétert a mezőkövesdi és keresztési táborban sokféle zaklatás és bántalmazás érte. Vallatása igen kínos volt s bizonyára meg-sulyosabbá fokozódott volna, ha a véletlen segítségére nem érkezik.

A mezőcsáti kínos ügy ugyanis értésére esett gr. Szirmay Istvánnak, a ki Paskievics táborában volt s mint tudjuk, annak igen nagy szolgálatokat tett.

E magyar főúr gróf Zichy Ferenczel és Aszalay József királyi tanácsossal egyetértve, Drevenyák táblabíró alázatos és kimerítő folyamodványa alapján Kiszelyt a vád alól fölmentette. Szabadlára helyezése azonban föltételhez volt csatolva. Ki volt mondva, hogy az illető Cs... nevű borbélymester-embert elő kell teremnie, mi annyival nagyobb feladat volt, mivel az társaival együtt Tisza-Füredre menekült Knezeics táborába.

Kiszelynek tehát e föltétel teljesítése végtelen sok lelki és testi küzdelemben s fáradtságba került. Segédkezet nyújtott ugyan neki a városi előljáróság annyiban, hogy küldöttségileg járultak Korponay ezredeshez, de czéljokat sehogyszem érték el. Korponay nem adta ki az oroszok boszújának a magyar embereket, s megnyugtatólag úgy nyilatkozott, hogy Kiszelyt ártatlansága meg fogja menteni.

Napok multak el ezalatt s a Görgey elleni hadművelet nagyobb lendületet vón. Nemi apró csatározások is történtek, s így a figyelem mindinkább elfordult az epizódusokról eseménytől. Gróf Szirmay is közbevetette magát Paskievicsnél és Konstantin nagyhercegnél, a minek következtében azután Kiszelyt végképen fölmentették. Jelentékeny requirálás után felhagytak Csát fenyegetésével és mindnyájan elmentek.

Ugyane hó 25-én még egyszer remegésbe hozták a csátiakat, a midőn Paskievics néhány hadteste Tisza-Füred felé e városon is keresztül vonult. De ekkor már a legszigorubb fegyelem közt folytatták utjukat.

A félelem és aggodalom megszűntével a baj okozója iránti elkeseredettség nyomult előtérbe, s oly általánossá vált, hogy az illető jónak látta elhagyni szülővárosát és idegen emberek között települni meg.

Mezőcsát városának nagy hátrányára volt eme gyászos epizód. Különböző károkat idézett elő. Nehol vályogdöledek, melyek apró halomkákká porhanyultak, legtöbb helyen pedig a dus muszka-tövisrel fölvert pusztá telkek emlékeztettek a szomorú katasztrófára.

Alig egy-két éve, hogy e pusztításnak orvosságát is megtalálta az emberi szorgalom. Ma már e helyeken is apró nádfedeles lakók hirdetik az életet s tágas szerűk a szorgalmas lakók foglalkozását. Városzerte föllendült a gyarapodás és helyi-közzel tért foglalt az ipar és kereskedelem is. A kiváltságok-korabeli választófalak nyomtalanul eltűntek, s a *nemesség hadnagya* és a *parasztág bírja* elnevezések már csak az emlékeztetben élnek.

DR. KERÉGYÁRTÓ ELEK.

PEST A RÉGI SZÁZADOKBAN S LEGRÉGIBB MŰEMLEKE.

Igaza van Rómer Flóris derék tudósunknak, a mikor azt mondja, hogy a multnak böngészete között talált régi adatokat, csak azért, mert összefüggő egészet nem képeznek, kár lenne az asztalfára rejteni s elrekeszteni a nyilvánosság elől. Jöhet olyan idő, a mikor ezek az egyes, elszigetelt adatok is becsekké válhatnak annak a kezében, a ki azokból, mint a mozaik köveiből, a multak képét fogja összeállítani.

Áll ez különösen Pest városára nézve, melynek, dacára, hogy egy országnak a fővárosa, régi történetéhez, mint a morszalékokat kell összehordani az imitt-amott elszórva található adattöredékeket, a mikből a város multjára, abban játszott szerepére, jelentőségére, kiterjedésére stb. több-kevesebb valószínűséggel következtetést vonhatunk.

Önmagokban persze ez adatok nem föltötte nevezetsek. De mégis fordulnak közöttök olyanok is elő, melyek már a történetírónak is tám-

ponatokul szolgálhatnak s a város akkori helyzetére vonatkozólag is bizonyos részben világot árasztanak.

Ki tagadná például fontosságát annak az adatnak, hogy IV. Béla a tatárok ellen itt Pesten gyűjtö össze az esztergomi és fehérvári hadakat, hogy e városban, melyet Rogerius ez időben már «nagy és dűsgazdag német város»-nak nevez, az ország nagyjait s ezek fegyveresét bevárja? Vagy hogy a *mohi* pusztán elvesztett nagy ütkö-

nehány napra is, de ellene tudtak állani a tatárhad áramlatának, Pestnyakra-főre elhagyásából azt kell következtetnünk, hogy ellentállásra kevésbbé volt erős, mint a nevezettek. Hogy teljesen erődítés nélkül állott volna, nem hihető. De valószínű, hogy az erődítés a mai belvárosnak csak egy csekély részére szorított.

Jankovics Miklós a «Tudományos Gyűjtőmény» 1817-ik évi folyamában állítja, hogy az egykori *Sötér*-féle háznál, — a váci és a régi

A SZINGHAL KÁRAVÁN BUDAPESTEN.

zet után a király öcsse, Kálmán herceg, a tatárok elől erre menekült, s mivel a révben álló hajók nem voltak elégségesek a menekülni akarókat mind, főleg a nőket és gyermekeket elég gyorsan a túlsó partra szállítani: a zavar annyira növekedett, hogy a pesti polgárok családjaikkal a hajókról leszorulván, kik közülök a Dunába nem fulladtak, azokat a tatárok kardéltre hányták?

Ha tekintetbe vesszük, hogy a váradiak, egresiek, pannonhalmiak, esztergomiak, ha csak

posta-utca sarkán ma álló Szentkirályi-ház helyén, — egy kerek torony alapjaira akadtak, mely megfelelt a régi posta-utca dunaparti sarkán álló ama *rondellának*, a melynek a magyar színeszt bölcsekorában is nevezetes szerep jutott. A római castrum-építés elvei szerint e két kerek torony egy négyszögű erődítésnek két sarkát képezé; ezekkel szemben állott egy harmadik torony az alsó Dunaparton, míg a negyedik ott állt az elbontott váci kapu helyén.

Azt a tért, mely az alsó Dumasor éjszaki

része, a régi posta- és a váci-utca, továbbá a kis és nagy hid- (ma Deák Ferencz-) utcabeli házak közt található régi várfal közé esett, s mely 3 holdnyi területével a mai belvárosnak mintegy ötvenedrészét teszi ki, tartja Rómer Pest *legrégibb városának*, czitadellájának. De ő is állítja, hogy ez még nem volt maga az egész város, hanem annak csak erődítményi magva, mely köré a város csoportosult külső erődítményeivel egyetemben.

is fönnálló régi falait is, azt tapasztaljuk, hogy a bástyák alatti házacskák előbb bent a városban egész a falakig terjednek és hozzájuk ragasztatnak, míg később a körfal külső árka is betöltetvén, kívülről is a házak a körfalhoz építettek. Ha tehát Pest régi falai csakugyan a Jankovics által kijelölt irányban húzódtak volna el, akkor azokat nem a nevezett utcákban, hanem abban a vonalban kell keresnünk, a hol az utcákban a házak háttal vannak egymáshoz ragasztva.

emléke maradt fönn Pestnek, a *belvárosi plebánia-templom déli tornyának északi falában*, melyen az árpádkori építészet a rendesen faragott kövekben, a körívű párkánydiszitményben, és keskeny, lövesszerű ablakokban tisztán fölismerhető. A régi Pestnek Rómer szerint tehát ez irányban kellett terjeszkedni, nem pedig fölfelé, a víz folyásával szemben, mivelhogy a váci kapun túl csak néhány száz lépésnyire már *Új-Bécs* határa kezdődött, hova a város nem terjeszkedett.

Rupp Jakab Buda-Pestről írott jeles monografiájához térkép is csatol, melyen a két városnak a XIII.—XVIII. század közötti helyrajzi viszonyait tünteti föl. E térképen a mai kigyó-utczát *vám-utczának* nevezi. Ha ez elnevezés helyes, akkor az Árpád-korszakbeli várost úgy lehetne képzelni, hogy az a nagy-, később urima Rudolf koronaherceg-utczáig terjedt a Dunától. S mivel régi falak nem vezetnek nyomra, azt kell hinnünk, hogy a város ezen az oldalon és a többi oldalokon is azzal az árokkal és földsánczokkal volt körülvéve, melynek egy részét Jankovics a mai kigyó-utca keleti torkolatánál találta meg, s mely sáncz és árok ama kor divata szerint palánkkal és a hidat oldalt védő fatornyokkal volt ellátva.

Ez erődítési eszközök azonban arra sem voltak elégségesek, hogy a tatárok rohamának és ostromgépeinek ellenszögüljenek, nem hogy ellen bírhattak volna állani a századévek romboló fogának.

De szóljunk valamit Pest városának fönnebb említett legrégibb műemlékéről is. Rómer ezt 1864-ben fedezte föl s még azon évben le is írta.

Még a műépítészetben járatlan is fölismeheti a belvárosi plebánia templomán, hogy izléstelenül épített hosszajója a három hajóju szentélyhez épen nem illik, s egészen más korbeli jellegű. De ki gyanítaná, hogy benne a késő goth és renaissancnak ismételt föltozása és toldozása mellett még korábbi goth, sőt románkori részletek is találhatók s hogy e templom az egyházi építészeti hazánkban divott minden stíljének tarka vegyülete.

«Az első, — írja Rómer, — a mi a déli toronyba való beléptemkor szemembe ötlött, a nagy gondnal faragott és összeillesztett éjszaki négyszögű köfal volt, mely árpádkori építésmesterre vallott. De mily nagy volt meglepetésem, midőn a falépcsőkön fölfelé indulva, ott, hol a lépcső tartására szolgáló gerendázat a falat érinti, legszebb románkori, körívű párkányzatot s föltötte a ritkán hiányzó román fogazatot láttam, melyet a négyszögű kövek kiálló élei képeznek. Ime egy fal, mely Pest városa Árpádkori templomának diszéről s talán — ha alapjai fölmérhetők lennének — nagyszerűségéről is tanuskodhatik! A párkányzat és diszítése fölött egy lövésidomu, körívvel elzárt ablak áll, melynek nyílása mögött a sötétségben egyedül ompladék található. Siettem fölfelé, de ott a faragott kövek helyett csak téglavegyületek, románkori ikres ablakok helyett nagy disztelen nyílásokat találtam. Átmentünk a másik toronyba, fel a nagy harangig; de régi faragványok helyett meglehetősen kidolgozott, templomi jelvényeket ábrázoló domborműveket találtam befalazva, melyek sem Árpád-, sem Anjoukori királyaink nemzedékeit nem látták, de tán még a törökök idejéből se sokat tudnának mesélni.»

Rómankori emlék után a templom egyéb részeiben is hiába való volt minden kutatás. Abból a korszakból tehát egyelőre be kell ér-nünk ezzel az egyetlen maradvánnyal, melyet a plebánia-templom déli tornyának éjszaki falában sikerült legbuzgóbb régiségkutatóknak fölfedeznie.

Mikor a gáz-, majd ismét a vízvezeték földalatti csövei számára a belváros utcáit néhol jó mélyen, másfélölynyire is, fölásták, sem ré-gibb, sem újabb városfalak nyomaira nem akadtak az említett utcáknak háttal érintkező házai között sem, pedig Rómer lelkiismeretes gondnal vizsgálta meg még a pinczéket, padlá-sokat is, de sehol régi falmaradványt nem talált, sőt arról kérdésökösödéseire nem is hallott.

Az Árpádok korából, nevezetesen a tatár-dulás előtöböl egyetlen egy monumentális

FORSTER DÓRA.

Angol regény.

Írta BESANT WALTER.

NEGYEDIK FEJEZET.

Hilyard Antal ur.

Mivel Hilyard ur nagy szerepet játszik háznak s jelesen bányák történetében, megérdemli, hogy már most részletesebben foglalkozzam vele.

Mint egészen fiatal, 21—22 éves ember, alig lépve ki Oxfordból, került hozzánk mint fivéreim nevelője. Forster Ferdinánd nagybátyánk ajánlotta, egy parlamenti barátjától hallván felőle, mint ritka képességekkel felruházott ifjú tudós felől, a ki valamely uri háznál nevelőseget keres abban a reményben, hogy aztán káplán lesz s az egyházi pályán főlebb is vihethi. Különös, hogy az egyetemet a nélkül hagyta el, hogy ott valami rangfokozatot nyert volna — a minék az okát kutatni akkor senkinek sem jutott eszébe. Származására nézve egy barbacian (London) bormérő fia levén, uri háznál nevelői állomást nyerni szerencsének tarthatta; s ő valóban annak is tartotta, kivált oly kedves és szelid ur háznál, mint atyám volt, — ámbar, a mint maga mondá, hozzá hasonló készültsgű ifjak rendszeren Londonba mennek, ott próbálni szerencsét mint költők, színmű-írók, fordítók, vagy prédikáció-készítők oly egyházi férfiak számára, kik magok nem képesek arra, mely utóbbi kereset, nézetem szerint, sem az egyik, sem a másik félnek a méltóságát nem igen emeli.

Hilyard ur egészen jól irt és beszélt francziául, olaszul, latinul, a mellett jártas volt a görög, héber és káld nyelven is; nagyon ügyes volt a matematikában s készséggel és szépen is tudott zongorán játszani; kitűnő volt a geografiában s órahosszant el tudott beszélni egy *mappa mundi* (a világ térképe) fölött, mert csak oly otthonos volt Peruban mint Londonban. A mellett a háztartás és mezey gazdaság dolgában is nagy jártassággal bírt s a rómaiak gazdasági módját is tökéletesen ismerte. Egyszóval az ismeretek egy ágában sem volt járatlan; nem is vetett meg semmi alkalmat, melyben ismeretét öregbithette; s nem csak könyvekből, de ha a mezőn járt is, mindig tanult valamit; vagy egy madár szövelését, vagy egy menyét szokásait leste el, vagy egy mezei virágot boncolt; a kertészről fájról, a juhászról birkáiról kérdésködött, a szolgáltól a tehenepekről. S a mit megtanult, soha sem felejtette el.

Lehetetlen komolyabb, sőt ünnepélyesebb modoru fiatal ember képzelné nála. Ha atyám felszólította, hogy őt is vegyen részt vendégei s barátai mulatságában, ritkán irott sokat s a legrosszabb esetben is meg tudta őrizni komolyságát. Soha sem szót, vagy viselkedett illetlenül, lehány, vagy kétértelműen; női besület és szemérem soha sem szenvedett általa; egy püspök nem lehetett volna feddhetlenebb magánéletében.

Ifjukori benyomásaink erejét mutatja, hogy még ma is, ha *erényről* szólnak, önkénytelen a Hilyard ur képe támad föl képzetemben. Barna kabátot visel s ingén nincsenek fodrok; arca kerek, teljes; orra erős, kissé tömpe, ajkai vastagok s mozgékonyak, szemei nagyok, kerekék; nem mutat fontos vagy tudós egyenre külseje, pedig valóban az volt. Mondják, Sokratesnek is igen jelentéktelen arca volt, pedig a legbölcsőbb ember volt. Oly buzgó vallásoságot sem várt volna az ember, külseje után ítélve, a milyen valóban volt benne. Mindig legelőbb ment a templomba és legkésőbb jött ki; s beszéde mindig tele volt idézésekkel a régi — ugy világi, mint egyházi — forrásokból, s száz meg száz erkölcsi pelda volt nála mindig készletben.

Ily komoly, feddhetetlen magaviselet, oly ritka tanulmány s meggondoltság — a mi fiatal emberben bizony ritka — mindenkinek a bizalmát megszerelte számára. Atyám magán-ügyeiben is mindig kikérte tanácsát. Madame minden panaszt csak az ő keblébe öntötte ki, s az ő, segélyforrásokban soha sem szűkölködő szelleménél keresett orvoslást. Tamás, a ki a könyvektől állhatatosan idegenkedett, mégis sze-

rette őt, ezt az élő könyvet s néha elhallgatta, úgy hogy végre is ragadhatott rá valami a klasszikusokból, melyeket olvasni nem akart. En mindig szívesen hallgattam s neki köszönöm, hogy francziául s zongorázni is megtanultam. Lady Crew annyira leereszkedett hozzá, hogy gyakran irt neki öcsesse s örökös-társa nevelését illetőleg, s maga a püspök is nem egyszer küldött neki utasításokat a Tamás tanulmányaira s olvasmányaira vonatkozólag.

Ez előzmények után annál meglepőbb lesz, a mit épen elbeszélendő vagyok.

Egy este (augusztusban volt, kevéssel a Tamás nagykorúsága előtt) én a kertben sétál-gattam, a mint Tamás szaladva jött felem s így kiáltott:

— Jöszte, hugom, látsz valami érdekest!

Azzal megfogta kezemet s magával vitt, ki a faluba, az utcára, mely ilyenkor rendszeren már csöndes szokott lenni, de most annál zajosabb volt; nevetés, zenezés, zaj hallatszott a falu kocsmájából ki, a hol — úgy látszik — jól mulattak.

— Kik azok? — kérdém Tamástól.

— Egy csapat színész, vagy komédiás, — felelt ő, — kik Alnwickől Berwickbe utaztakban itt a kocsmában megállottak. S eltalálod-e: ki mulat velők? — Hilyard ur!

— Hilyard ur a színészekkel? — szólék elképedve.

— Senki más! Mulat, iszik, játszik, nevet — ha meglátod, bezzeg fogsz nagy szemeket meresztelni! De tudod, ha észreveszi, hogy nézünk, abba hagyja; azért kerüljünk belülről s a konyhaajtóból kényelmesen meglehetjük. Csak kövess!

Lábujjhegyen mentünk a konyhába, hol a kocsmárosnő ült. Tudva már a Tamás szándékát, elfintorította száját s egyetértőleg intett, hogy vigyázzunk — s ovatosan kinyitotta az ajtót; nem azt, a melyik az ivóba vezet, a hol a parasztok szoktak dözsolni innepnap esteiken, hanem a külön szobát, a hol uraknak, vagy világotottabb vendégeknek szoktak teríteni. Ott ült löccákok, székeken, asztalok körül a társaság, mely férfiakból s nőköl állott, összesen valami egy tucat lehetett. Nem voltak uri nép, de még kevésbé paraszt; urias, de feltűnő kopott ruhákat viseltek, rongyos selymet, foltos bársonyt, szakadozástól rojtos paszományt. Nők öten voltak közöttük: egy öreg, két középkorú s két fiatal. Ez utóbbiak egyike csinos volt, a maga szemtelen módja szerint, mindig forgatta vagy pislogatva szép nagy szeméit s hányva-veve magát és hadonázva kövér fehér karjaival. Oly pompásan volt öltözve, mintha valami királynő szerepében akart volna épen színpadra lépni. A kandallóban — ámbar hűvös sem volt — élénk tűz égett, melynél víz forrt a punchnak; két gyertya volt meggyújva az asztalon, s közben a gőzölő punch, frissen felöntve — és a szoba közepén büszkén sétálgatott — különös arcfintorokkal s még különösebb testmozgásokkal s tag-tekergetésekkel — ki himné? senki más, mint Hilyard ur, a bölcs, komoly, erkölcsös és ajátos nevelő!

— Nézd, — sugá Tamás. — Oh a kegyes, istenes férfiú!

Valóban, alig ismertem az, úgy meg volt változva. Nem tudom minő fogással, egész harcias állást adott a parókájának; arca sokkal hosszabb, szemei sokkal fénylőbbek voltak, mint rendszeren; úgy állt, hátra szegzett nyakkal, mint egy hadparancsnok; bal keze öklét csipejére feszítve, mint egy hadvezér serege élén. Egyszerre valaki arcazt, természetét (mert legalább hat hüvelykével magasabbnak látszott a rendszerénél), mozdulatait s egész világot így elváltoztatni: én meg nem foghatom.

(Lee Jenny is, a szentivánéji cigány-leányka, ott volt a társaságban, egy sarokban ült s majd elnyelte szeméivel a szép színésznőt; de én nem gondoltam vele, annyira el voltam képedve a Hilyard ur átváltozásán.)

Most intett a selyembe és csipkébe öltözött fiatal színésznőnek, a ki arra szintén kiállt mellé a középre — s csodák csodája! — az is egyszerre úgy átváltozott, hogy alig leheté ráismerni, nagy uri dáma, grófné, hercegné lett, kevélyen tekintgetve hátra, saját uszályára, — a mi pedig egy féltársasági sem volt, — míg Hilyard ur oly mozdulatot tett, mint a ki kardot akar rántani.

— Most, bájos Calista, kezdjük! — szólék

Hilyard ur. S kezdtek, tudniillik egy jelenetet a *Szép vezeklő* című darabból, versekben. Érzékeny sohajokban s szenvedélyes kiáltásokban felülmúlták egymást, — míg mi Tamással, nem tudva hova lenni bámulatunkban (legalább én, mert Tamás alig bírta elfojtani nevetését), a félig nyitott ajtó szárnya mögöl lestük.

— Nem részeg, ugy-e Tamás? — sutogtam. — De hogy tehet ilyesmit?

Mikor ezt a jelenetet végig játszták, másba fogtak. Hilyard ur ismét egészen átváltozott. A lángoló szerelem helyett féltékeny düh, vészomjas boszu tükröződött arcán s megremegett és dadogóvá tette az egészen tőle függő — játszóársát.

A mint elvégezték, nagy taps és tetszés-zaj hangzott fel a körben s Hilyard ur, úgy látszik, teljesen meg volt elégedve magával is, közön-ségével is.

— Ezt maga Wilks sem játszta volna nagy-szerűbben! — mondá a társaság egyike (való-szerűleg az igazgató). Hilyard ur teljes önérzé-tel fogadta e bököt, mint a mi őt megilleti s hozzá tevő:

— Oxfordban is abban a nézetben voltak, hogy felülmúltam ebben a híres tragédiát. — De most, urak, egy más látvánnyal akarom meglepni s önöket is, hölgyeim; meglátják, hogy mi oxfordi tudósok a művészetben sem vagyunk hátra.

Ezzel letette fejéről saját pompás paróká-ját s a színészek legöregebbikétől s legkopot-tabbikától, ki egy sarokban pucosot szürsölge-tett, kopott rongyos parókáját kölesön kérve, azt bigyesztette fejére. Soha se hittem volna, hogy egy paróka így elváltoztathasson valakit. Arca ismét visszanyerte gömbölyűségét, szem-ei vígan szikráztak, telj ajkain pajkos mosoly vigyorgott s egész kifejezése oly vig és nevetős lett, mint egy bohóczé.

— Biz isten nevet! sugá Tamás. — Ki hitte volna, hogy nevetni tud! (Valóban, mióta nálunk volt, egyszer sem láttam őt nevetni.)

Azzal kapta magát, egy székét ragadott, ló-hátra ráült, két lába közé fogván s karjait a szék háttára tevén, és elkezdett szavalni, oly boldog verseket, s oly komikus hanghordozással s oly csodálatos arcfintorokkal, hogy a társaság foly-vást rohögött. Mikor elvégezte, mindnyájan azt mondták rá: ezt Will Pinkiman se tudná jobban!

— Mit Will Pinkiman! — mondá még na-gyobb önérzettel, mint előbb a nagy Wilks em-lítésére. — Pinkiman semmi hozzám képest a komikumban.

— Önnek velünk kell jöni, uram, kiálta lelkesedetten az, a kit már előbb is a társaság igazgatójának véltem. Mily sikereket fogna aratni a színpadon.

— Ha a Drury-Lane-be hívnának, felett megvetőleg, nem mondom. De ne beszéljünk arról. Inkább igyunk még egyet. Forr az a víz? Ide a pucosot, ide a kupával!

Mikor a pucos körbe járt, — mialatt a kocsma zenészei ugyan csak húzták a tust, — egyszerre Hilyard ur oda ugrott a primáshoz, kikapta kezéből a hegedűt, intett a többinek, hogy hallgassanak el, — ő maga akar játszani. S játszott, úgy, a mint még soha sem hallottam. Egymás után eljátszta Northumbreland s az észak valamennyi népdalát, a harcsi s szabadságdá-lokat, a hegyi pásztor- és vadászdalokat, a sze-relmi és tréfás dalokat mind, s az mind úgy folyt egymásból, szünet nélkül, hogy még Tamást is megigézte.

— Meglásd, még énekel is! — mondá. Persze, hogy énekel is. A hegedűt vissza-adta tulajdonosának s elkezdett dalolni s javát az előbb eljátszott daloknak most szintazon tö-kélyvel el is énekelte. Milyen ember!...

— Toft ur maga, — kiálta fel az előbbi Calista, vagy Celinda, elragadtatva, — az sem énekelné jobban. A mire Hilyard ur szóról-szóra ismét ugy felelt, mint az előbbi dicsé-retre. Mind a mellett, hogy én is el voltam ragadtatva (még inkább a bámulatló és megle-petéstől, mint a műélvezettől), nem voltam oly ostoba, hogy át ne lássam, hogy a társaság magasztalásaiban nagy része van a punchnak, melylyel őket (kiknek nem igen jut részükről min-den nap) Hilyard ur vendégeli. De nem csak őket, magát is jól tartotta pucosul, hogy bizony nagyon meglátszott rajta. S az a hamis és szem-telen leány ezt jól látta — s résétt és minden-féle édes nevekkel ugy elmagasztalta, ölébe ült, átölelte, csókolta — hogy igazán rettenetes

OLY MOZDULATOT TETT, MINT A KI KARDOT AKAR RÁNTANI.

volt nézni még egy olyan kis lánynak is, a milyen akkor voltam. Ugy hogy végre se lehetett kiállani tovább s Tamás bátyámnak volt annyi esze, hogy elvigyen onnan.

— No Dóra, — mondá, mikor ismét kiér-tünk a szabadba, — hát mit mondasz Hilyard urra?

Mit mondhattam volna egyebet, mint hogy ezt soha sem hittem volna!

Másnap reggel, azt hittem, mutatni sem meri magát, s Hilyard ur épen ugy jött elébünk, mint akármikor s rajtuk kívül senki észre nem vette volna, hogy talán a szokottnál vala-mivel bágyadtabb. Tamás — hogy csak hárman voltunk — a színészekre vitte a beszédet, a kik — ugy hallotta — tegnap itt utaztak keresztül. Hilyard ur is hallott rólok valamit. Aztán a szí-nészet dicséretébe kezdett, mely ép oly nemes es tiszteletreméltó művészet mint bármely más, melyet neki is volt szerencséje élvezni Drury-Laneben is Haymarketben is — s reméli, nem hal meg, míg még egyszer nem élvezheti.

— Mondják, bizonyos Wilks a legkitűnőbb tragikus, — mondá Tamás, élesen szegyezve rá szeméit.

— Valóban, Wilks jeles színésznek tartat-ik, de honnan hallott róla ön?

— És bizonyos Pinkiman Willt emlegetnek mint kitűnő komikusot?

— De ki beszélt önnek Pinkimanról?

— Nem tudna ön, tisztelt Hilyard ur, némi fogalmat adni nekem, a ki soha sem láttam ilyesmit, a Wilks tragikumáról és a Pinkiman komikumáról és még bizonyos Tofts ur éneké-ről is!

— Látom, — mondá a nevelő ur, össze-szedve magát, komolyan: — látom, hallottak valamit arról, hogy az este mikép mulattattam azokat a szegény, derék művészeket. Ugy van, van bennem némi tehetőség az ilyesmire, s hogy azt önnel, Tamás urfi, nem közöltem, oka egy-szerien az, mivel nem arra voltam meghiva ura-atyjától, sem utasítva lady Crewtól, hogy őnt a színi művészetben, hanem hogy egyéb tuda-mányokban oktassam. Vajha tehettem volna azt is nagyobb sikerrel.

Élég jól kivágta magát! Ez esemény, mint említém, kevéssel a Tamás nagykorúsága előtt történt. Mikor már csak egy hét választott el attól a nagy naptól, Tamás így szólt hozzám:

— Dóra, — mondá, — valamit gondoltam. Sajnálalm, ha Hilyard urnak el kellene hagynia minket, holott mindnyájan annyira hozzászok-tunk s ő oly hasznossá tudta magát tenni nálunk.

— Már miért is hagyna el?

— No, mert nagykoru embernek nincs többé nevelőre szüksége. De én azt gondoltam;

megtartom őt, mint házigondviselőt s mulatta-tónkat. Titkárom, kulesárom, mindenesem lesz: nem igaz-e.

En helyesltem a tervet; de Tamás azt kívánta, ne szóljak róla senkinek, magának Hilyard urnak se.

A huszonegyedik születésnapon nagy la-koma s ünnepély volt. Tamás az őt megillető méltósággal foglalta el s töltötte be helyét az asztalfőn.

Mikor a lakomának — melyen apám s egész családunk részt vett — vége lőn, az üd-völők hosszú sorában jött a többi közt Hilyard ur is, nem csak komoly, de szomorú képpel — tudva (s nem is sejtethetve másképp), hogy az ő szolgálata kitélt s házukban nincs többé ma-radása. Ünnepélyes búcsúbeszédet tartott volt névendékéhez s mély meghajlással (csaknem a porig) várta elbocsáttatását.

Tamás méltósággal, de ép oly szeliden, lépett hozzá, megfogta kezét s maradásra szó-lítá fel. A meglepetésében csak dadogni tudó-nak elmondta, minő szerepet szánt neki to-vábbra házában.

— Dolga is lesz, — mondá — a számadáso-kat vinni, a kiadásokra s a külső és belső ház-tartásra felügyelni, Dóránt tanítani; főtendője lesz azonban: enni, inni — s esténként engem és a társaságot mulattatni.

Apánk és mostohánk nem tudtak hova lenni bámulatukban, hogy a komoly és kegyes nevelőtől Tamás ilyesmit vár; de Hilyard ur jól megértette — s nem mondott ellent.

Igy az egykori nevelő, mikor tanítványa nagykorúságot ért is, a háznál maradt, a minek senki, talán ő maga sem örült jobban, mint én, Forster Dóra...

(Folyt. köv.)

A FÖLTALÁLT ÉSZAKSARKI EXPEDICZIO.

Az 1881. év augusztus elején indult el Greely had-nagy a «Proteus» hajóval New-Yorkból, hogy az északi sark vidékét kutassa. Az expediciónak 25 tagja volt, s jól ellátva mindennel. Csakhamar nyomuk veszett. Két évre számították, hogy visszatérnek, de ez idő is elmúlt, a nélkül, hogy valami hír jött volna holléük-ről. Már a múlt év végén aggódtak az expedició sorsa felől, a folyó évben pedig az amerikai kormány jutal-makat tűzött ki azoknak a hajósoknak, a kik biztos adatokat képesek szerezni Greely expediciójáról, melyet már elveszetteknek hittek. És végre a «Thetis» és «Bear» gőzösek, melyek Schley kapitány vezetésé-alatt indultak a szerencsétlen expedició kutatására, e hó 17-én megérkeztek az expedició hat megmen-tett tagjával New Foundland St-Johns kikötőjébe.

Schley Sabine-fok közelében. A Smith-sund bejá-ratánál, június 22-én akadt rá az expedició-életben maradt hét tagjára, köztük van maga Greely hadnagy is. Ellison őrmestert, kinek lábai elfagytak, július 3-án amputálni kellett, s negyednap meg is halt; tehát csak hatot lehetett megmenteni. A 25 főnyi csapat-ból 17 embert a sok nélkülözés őlt meg azon a helyen, a hol a többieket megmentették. Egy tagja az expedi-ciónak a vízbe fult, mikor élelemértment. A «Thetis» és «Bear» 12 holtestet hoz. Ot holttestet, melyek a Smith-sund közelében voltak eltemetve, elmostak a hullámok. Egy ember január hóban halt meg, a többiek pedig április május és június hónapokban. Ha még két napig nem találunk rájuk, elpusztul va-lamennyi. Borzasztó három évet töltöttek. 1882-ben a «Neptun» kereséskére indult, de nem akadt rájuk. 1883-ban két hajót küldtek utánuk, de ezek sem ér-tek célzt, mert szerencsétlenül jégzajlásba jutottak. A hajók odavesztek, s csak a legénység tért vissza. Az idén három hajót küldtek a Greely-expedició fel-keresésére. Ezek közül a Thetis május 1-én, a Bear május 6-án indult el.

A Greely-expedició nagy messzeségre hatolt északra, s közelebb a sarkponthoz, mint bárki elő-tük. Bár elég élelmi szert vittek, a nehéz utazásban két év múlva bekövetkezett az éleség elfogyása, s 1883-ban már semmi élelem sem volt. Csónákkal kutattak part után, de nem találtak rá; a hajó pedig a sűrűn uszó jégdarabok miatt nem haladhatott.

Schley parancsnok távirati jelentése elmondja, hogy a hadnagy múlt évi augusztus hóban ment el Conger-erődből és szeptember 19-én ért el tartózkodási helyére, miután elhagyta összes csónakait. Akkor az expedició minden tagja egészséges volt. Hármincz napig maradt egy jégmezőn, aztán októ-ber 21-én állandó tábort rendezett be. Kilencz hóna-pon át abból a csekély készletből kellett élni, a mit a Conger-erődből hoztak, hozzá véve a készleteket, melyeket sir George Nares (1875-ben) Izabella-fok mellett, s Beebe (1872-ben) a Sabine-fok mellett ás-tak el. Mikor ez elfogyott, akkor, tengeri halak, ruha-foszlányok, moszatok és rákok összefűtött leverekekből éttek. Greely hadnagy folyjegyzései és szereli mind megvannak. Schley parancsnok azt is jelenti, hogy Hore-szigetnél a Smith-sundig csak nagy küzdelmek árán jutott el, mert a jég szinte áttörhetlen tömege-ket képezett. Több száz mfnyi távolságra egy tudott csak hatolni, hogy hat láb vastagságu jégtorlaszokat áttört. Ezek óta nem voltak oly sűrűk a jégtokegek, mint az idén és a Melville-öböl környékén olyan, hi-deg uralkodik, a milyent husz év óta nem tapasztal-tak. Greely hadnagy St-Johnsból a következőket stírgönyzi: «Három évszázad óta első ízben éri Angolországot az a dicsőség, hogy a legészakibb pon-tot érte el. Lockwood hadnagy és Brainerd őrmester május 13-án eljutottak Lockwood szigethez, mely az északi szélesség 83°24', a keleti hosszúság 44°5' alatt fekszik. Kétezer lábnyi magaslátan állva, nem láttak szárazföldet sem északon, sem északnyugaton, de északnyugaton látták Grönlandot és a Lincoln-Robert fokot az északi szélesség 83°35' és a 38 hosszú-sági fok alatt. Lockwood hadnagy 1883-ban az északgrönlandi part mentén levő szabad vizen jött vissza; kevésbé mult, hogy kísérei a fenyek nem veszték. Dr. Pavy 1882-ben a Joseph-Herry fok köze-lében a tengerbe sodortott és csak minden holmi-jának elvesztése után tudott megmenekülni. En 1882. tavaszán és nyarán bejártam a Grinnel-föld belsejét, és a 70 mfl kiterjedést Hazen-től fedez-tem fel.»

Az expedició föltalálása ugy történt, hogy mikor a «Thetis» és «Bear» hajók a Brevoort-sziget-hez értek, több csapatot küldtek szét, hogy kutassák fel a Greely-féle expedició nyomait. A Brevoort-szigeten találtak is egy kőhalmot, melynek felirataiból meg-érthették, hogy Greely hadnagy onnét 1883. október havában elindult, a Sabine-fok mellett áttört tábor-t és már csak 40 napra való élelmet vitt magával. Schley kapitány azonnal visszahívatta a kiküldött csapatokat és Lowe főgépész a «Bear» csónakjával előre küldte a Sabine-fokhoz. Lowe megtalálta a tábor-t és azzal a hírrel jött vissza, hogy az expedi-cióból már csak hét ember van életben, de Greely hadnagy és két társa halloklik. Schley kapitány, dr. Emery és Reynolds zászolós azonnal elindultak a tábor felé és vittek magukkal élelmiszert és ruhaneműt. Mikor a tanyához értek, kénytelenek voltak a sátrak bőrfalat átmeneszni. Greely hadnagy már csak kezei segítségével bírt térdre állni; és csak gyöngye hangon hebegett. Valamennyien könyvekre fakadtak. Greely mellett két társa fektűt: Ellison tizedes, kinek két lába elfagyott, és aki már nem bírta a fejét felemelni és Connel Maurice magánzó, aki az éhhalállal küz-dött. Greely hadnagy már elmondta a halálöklőkrét az utolsó imát, mikor a mentők megérkeztek. Az expedició négy tagja, Brainerd őrmester, Beberbeck kórházkezelő, Long és Fredericks magánzó még képesek voltak kimenni a sátrból. Egy kis tejpucos és ammonia, aztán a tea és meleg, de különösen az a tudat, hogy meg vannak mentve, új erőket adott nekik: esengve kértek szállárabb eledelt, de azt egy-lőre meg kellett tőlük tagadni. Nagy óvatossággal a Thetis és Bear hajókra szállították és ott a legna-gyobb gondallal ápolták őket. Kezdetben árvendték a megmentésnek, de aztán még napok múlva is esig-

gedtek voltak, elméjük meg van gyöngítve, beszédük és minden mozdulatuk lassu. Ellison megőrült, mielőtt meghalt. Az amerikai lapok majdnem mind oda nyilatkoznak, hogy több északsarki expedíciót nem kell kiküldeni, mert az eredmény nincs arányban a hozott áldozatokkal és az expedíció tagjai által kiállott szenvedésekkel.

KECSKEVÁSÁR.

— Meyerheim festménye. —

Hegyvidéki esőndes falu vége megelevenül. Eles mekegések hangja hallatszik vékonyan, vastagban, kicsalva a házakból a kíváncsi gyermekesreget.

Kecskehajósár érkezett valahonnan a messze hegyekből, idegenszerű öltözetben, széles karimájú szalmakalappal a fején, térdig gombos harisnyával a lába szárán, szellősen kieresztett durva vászoningben. Oldalán tarisznya, a melyben isten tudja hány kecskének az ára rejtezik már. Kampós vastag botjával, hosszú ostorával akkor is megbámulná a falu népe,

hát a kecskére is áll ez a hasonlat. A különbség csak az, hogy ha a tehén kenyér: akkor a kecske cipő.

Meg is indul a vásár. Egy csinos menyecske már megalkudott egy szép tiszta fehér és egy tarka kecskére, kifizette árát s vonná maga után az előbbnit a nyakára erősített kötélnél fogva. De az, úgy látszik, nagyon megsokta a gazdáját, erélyes ellentállást tanúsít a félrevezetési kísérlettel szemben. No a tarkát, azt nem szükség kötélen vezetni, meg maga új gazdasszonya után; mert annak a karján ott a mekegő kis gödölye, melyhez edes anyai kötelékek fűzik, erősebbek minden kenderből font kötélnél.

Öreg tapasztalt anyóka alkuszik a hajósárral egy hatalmas anyakecskére. Gyakorlott szeme elárulja neki, hogy abból jó tartás mellett pompás tejelő lesz. Hanem azért szidja, ócsárolja s mutogatja a vén kupecznek, hogy milyen sovány, csak a csontja, bőre a bundája alatt. A hajósár elpusztíthatatlan hidegvérrel hallgatja, hogyan teszik le az ő portékáját; régi tapasztalat sugja neki, hogy egy perc múlva meg fog kelleni válnia attól az állattól,

legalább 50 millió forint. E vagyon tehát a szó szoros értelmében füstbe megy.

* Szász dollár jutalmat tűzött ki Cosmopolis község Wyomingban az első nőnek, ki e községben letelepedik. E pályázatot a legtekintélyesebb amerikai lapokban hirdették.

* Amerikai művásárlók folyvást nagyobb arányokban látogatják a párisi „Salon”-t. 1877-ben 701 ezer, 1878-ban 630 ezer, 1879-ben 1.051.000, 1880-ban 1.392.000, 1881-ben 1.668.000, 1882-ben 1.937.000, 1883-ban 1.754.000 dollár értékű képet vettek meg e kiállításból s így hét év alatt összesen 9.133.000 dollárt vagyis, körülbelül 22 millió forintot költöttek e célra.

* Az iskolás gyermekek szemének ápolása végett a bajor kormány elrendelte, hogy a számtanításnál azelőtt szelvére használt vonalozott s kockázott füzetek s táblák szigorúan eltávolodnak, mivel ezek a rövidlátóságot előmozdítják, különösen ha a vonalok vörösszínűek.

* A nyaralók, kik Párisból vidékre vagy tengerpartokra mentek ki, divatba hozták, hogy haza szürke vagy nyersszínű levélpapírra írják, melyen semmi jegy vagy monogram nincs, de a jobb sarkon a küldő lakásának leginkább sajátkezűleg készített vázlatos rajza látható.

* Negyvenezer forint értékű nemzeti jelvény

KECSKEVÁSÁR. — MEYERHEIM PÁL FESTMÉNYE UTÁN.

ha nem érkeznek olyan hangos társaság kíséretében. Hát még így, mikor egy egész csapat mekegő állat hemzseg körülötte, mintha reklamálni akarná a havasi sziklák völgyeiben tenyésző balzsamos legelőt.

Az öreg arca maga is olyanforma, mint a kecskebaké. Talán hogy a nyája annál inkább a maga fajtájának tekintse, levette a bajuszát, csak az álla alatt hagyott meg egy szőrpamotot. Szarv kellene csak a homlokára, csengő a nyakába, hogy valamely ábrándosabb természetű kecskedelő akár mindjárt beleszeressen, ha odáig akarná vinni a hasonlóság keresését, hogy négykézláb könyörögne kegyeiért.

Az utszélén, a terebélyes fák árnyékában pompás vásárhely kínálkozik. A jó magabíró tehenses gazda persze kicsinylőleg tekint az eladó portékára. De nem lehet mindenki jómódu, hogy akkora állatot szerezhessen és gondozhasson, mint egy tehén. Az özvegyen maradt szegény asszony, vagy a gyengébb alkotású gyermekek édesanyja úgy okosodik, hogy ha a tehénre el lehet mondani, hogy az olyan kenyér, a melyből mindennap ehetünk, mégis egész marad:

melynek oly gyöngéd szeretettel tartja most a szarvát a balkezeben, mint a minővel porcelán-pipáját a jobb kezében, — mert az ily ócsárlás az alku tárgyat képező árucikk fölött mindig azt mutatja, hogy biztos a vásár.

Mezítábas kis mafla fiu nézi az alkudozást. Lovagló paripa gyanánt hosszú napraforgótövet huz maga után s észre se veszi a nagy bámszokásban, hogy a háta mögött hogyan teszi tönkre az a két öreg és egy újabb nemzedékbeli kecske a lovát. Mire hátra fordul, le lesz már annak legelvé a füle, farka.

A kép ritka hűséggel és elevénységgel tárja elénk a faluvégi kecskevásárt jellemzetes részleteivel, melyek újabb bizonyítékai a hirneves német állatfestő, Meyerheim Pál eles megfigyelő s a valóságot élethíven feltüntetni tudó művészi tehetségének.

EGYVELEG.

* Füstbe menő vagyon. A londoni kéményekből felszálló füstrel egy angol kiszámította, hogy azokban évenként oly kőszéntömeg vesz el, melynek értéke

kelt el csupán Párisban a legutóbbi nemzeti ünnep alatt. E jelvények fecskék (a szabadság jelvényei), brochurek s fülbevalók alakjában, mellik a köztársaság jelképével, apró nemzeti zászlók s kokárdák stb. Az ünnep elhalasztását a kholera miatt jó részben e jelvények készítőinek s elárúsítóinak felzudulása gátolta meg.

* A mormonok báljait Utahban rendszeren imádsággal kezdik meg s csak oly emberek lehetnek jelen, kiknek ezt az illető püspök megengedi. Minden bált előbb a püspök áld meg.

* A római ghetto már nagyobb részt lerombolták s így e nevezetes hely, épen úgy, mint a frankfurti zsidó-utczával történt, rövid idő múlva elpusztul. Sokan felszóltak, hogy legalább azt a házat hagyják meg épességben, hol sz. Pál állítólagos római időzése alatt lakott, de ennek sem kegyelmeztek, különösen midőn kitűnt, hogy épen e ház a legveszélyesebb bűn-barlangok egyike.

* A tevé lassanként elszaporodott Kalifornia sivatagjain s a Kolorado folyó partjain s most szabadon csatangolva jól érzi magát. Legelőször e tevéket Ujmexiko s Arizona hadserege számára az amerikai hatóság hozta be, később a bányászok használták s a vadon élő tevék ezentől származtak.

EGY ANGOL HAJÓ UTASAI VESZTEGZÁR ALATT, EL-TORBAN, AZ ARAB PARTOKON.

1. Barakkok a vesztegár alatt levő hajó utasai számára. — 2. Abdil-Al, egyiptomi konzul El-Torban, a letartóztatott angoloknál. — 3. A nők vesztegár-épületének benseje. — 4. El-Tor, a tenger felől.

VESZTEGZÁR AZ ARAB PARTOKON.

Hiába hirdeti nagy garral a megfűstölt dr. Koch, hogy a kholera nem ragály, hanem csak járvány s ezért a határszéli vesztegári intézkedések egyenesen ostobaságok, a félelmes vendégtől megremült emberek még most is görcsösen kapaszkodnak az apáink által helyesnek vélt régi mentő eszközökhöz s különösen oly helyeken, melyek a kholera színhelyével, a Földközi-tenger két élénk forgalmu kikötő-városával, szorosabb összeköttetésben vannak, gondosan felállítják a vesztegárat, megfűstölnek a leveleket, az uti csomagot, sőt magát az utast is s ez utóbbi annyival még rosszabbul jár az élettelen tárgyaknál, hogy napokig vagy épen hetekig akaratlan rabságra van kárhoztatva, gyakran oly helyeken, melyeken időzni már maga kész betegség.

Ily hely különösen a földgömb egyik legforróbb vidékén tartott Vörös-tenger, a melynek partján felállított vesztegárt ábrázolja képünk.

A Vörös-tenger a gócza minden keletre érkező hajónak, s ennél fogva már az első tengeri irányt vett kholera, az 1865-diki után az összeült konstantinápolyi konferencia égetően szükségesnek látta e hely megvédéséről gondoskodni első sorban. Szerencsére a szoros, melyen át e tengerbe juthatni, kiválóan alkalmas a tengeri ellenőrködés szervezésére. Nemcsak maga a csatorna szűk, hanem azonfelül még mindkét parttól egyenlő távolban a Pírím szigete esik közbe, 230 angol lábnyira a tenger színe fölött, merő sziklából. A baj csak az, hogy nincs iható edes vize s így egy veszteglő hely feladatainak nem felel meg.

Európának azonban minden áron érdekében állott, kivált a szuezi csatorna megnyitása óta bekövetkezett fokozott forgalom miatt, a Vörös-tengeren oly vesztegár létesítése, mely egy az Európa és Ázsia között közeledekő hajókat, mint a Mekkából Egyiptomba s Indiából Mekkába utazó zárandókat egyaránt szem előtt tartva s a ragály behuzrolását egyik vagy másik helyre megakadályozza. Különösen Egyiptom fontos e tekintetben, mely tartomány méltán Európa védőfalának tekintetik a ragály ellen, mert ha egyszer a kholera Egyiptomba betör, innen a Közép-tengeren folytatott nagymérvű kereskedelmi forgalom, s különösen az angol kereskedelmi politikának a vesztegárolás iránti, érdekből folyó ellenszenvet következtében, Európában való elterjedésének alig vehető gát.

Kedzében tehát arra gondoltak, hogy ilyenü intézetet a szoroson kívül, Pírímtől kis távolságra, a Bab-el-Mandeb foktól délkeletre állítsanak föl. Itt ugyan elég szilárd talaj s jó víz kínálkoznék; de a török kormányt újabb kutatásai arra indították, hogy előnyt adjon Kamaran szigetének, a Vörös tenger arabiai partjához közel, Adentől északra, csak hogy itt is

az a nehézség merült föl, hogy e sziget, mint később meggyőződtek, könnyen kikerülhető, oly hajók által, melyek nem akarják magokat a rendszabályoknak alávetni.

Meg kell jegyeznünk, hogy azon hajók, melyek Indiából jöve a Persa-öbölnél, Maskatnál szállanak ki, ha fertőzött utasokat is hoznak magokkal, ezek a sivatagon tartó hosszú ut alatt teljesen kitisztulnak, s így erről az oldalról épen nem fenyegetik kholera-veszély Európát.

A mi már most a Vörös-tengeren szervezendő egészségügyi ellenőrzést illeti, ennek hármas feladata lehet. Vagy mindjárt a bejáratnál fogja fel és teszi hatálytalanná a ragályt, vagy Mekka felől védi meg magát, ha a kholera az ottani zárandokok közt tör ki, vagy végre, abban az esetben, ha daczára minden elővigyázatnak a kholera Egyiptomba is beütött, igyekszik utolsó sorban Európát mentesíteni. Az első próbálgatások, a kholera-veszélyt mindjárt a Vörös-tenger bejáratánál állítani meg, mint látjuk, többé kevésbé sikertelenek voltak. Így történt, hogy 1877-ben, mikor a kholera a mekkai zárandokok közt kitért, az egyiptomi hatóságok az El-Uedzs és Suez között fekvő El-Torra gondolták s ott vesztegárt rögtönözve, sikerült feltartaniok a vést attól, hogy Egyiptomot elárasztás, meggátolva a zárandokoknak közvetlen tengeren való visszatérését Suezbe.

Föltéve végre a harmadik esetet, ha a kholera minden akadályt kijátszva, elárasztja Egyiptomot, nem marad egyéb hátra, mint a konferencia véleménye szerint minden összeköttetést felfüggesztetni Kelet és Európa között. Így történt 1883-ban, mikor az angol hatóságok hanyagsága a kholerát beoccsátotta Egyiptomba. Európa, Anglia kivételével, a szuezi csatornánál, Cziprusnál és Máltánál 10—25 napi vesztegárt rendelt el, de e rendszabályok oly érzékenyen érintették Anglia kereskedelmét, hogy annak minden oka van nem jó szemmel nézni az alexandriai nemzetközi egészségügyi bizottság munkálkodásaira.

Az a kis halászfalu, hol a vesztegár fölláttva van, El-For, mintegy 125 angol mérföldre fekszik Suezetől; hét vagy nyolcz háznak nevezhető épület van benne, a többi valóságos kunyhó s ezenkívül a part annyira el van lepve korallzónyokkal, hogy a nagyobb hajók csak részlegesen vethetnek itt borgonyt. Mindamellett föltétlenül megkívánatik, hogy az a számosság, mely Indiából a szuezi csatornán át Európába, Európából Indiába és más világ-részekbe megy, itt hét napig szüntelenen s az utasok a rekkenő forróságban tétlenséggel, s ha úgy tetszik boszankodással töltsék idejüket.

A hajó, melynek utasai így szomorú sorsra jutottak, egy „Mira” nevű angol hajó, mely még ápril 15-én indult el Kalkuttából London felé. Utasai előkelő nép voltak, matrózai tiszta angolok. Néhány nappal azután, hogy Kalkut-

tát elhagyták, az egyik matróz kholerában meghalt. Már betegsége alatt nagy gonddal alkalmazták a szokásos fertőtlenítési módokat s halála után úgy az ágyeműt, mint összes ruháit a tengerbe dobták. Ez óvintézkedések következtében a czejloni egészségügyi hatóság nem tett ellenvetést, hogy a hajó huszonnyé órai feltartóztatás után Kolombóból, Czejlon fővárosából, utját tovább folytassa. A szuezi hatóság azonban nem elégedett meg ezzel. Bár már 16 nap telt el a matróz halála óta s ez időtől fogva sem újabb megbetegedés, sem más gyanus körülmény nem fordult elő, kényszerítette a hajót s az utasokat, hogy a vesztegári intézkedéseket kiállják.

Legelőször a hatósági orvos jött a hajóra égő kengőz közepette s tudatta a kapitánnyal, hogy minden utasnak rögtön el kell hagynia a hajót s fabaraktokba költöznie, melyek mintegy negyed órányira voltak a parttól. A barakkok meglehetősen nyomorultak voltak. Apró deszkadarabokból szegtekék össze, s a tetőre felhüvelyk vastag fenyőfa-deszkák jöttek, melyeken meglehetősen sok lyukat s repedést lehetett észrevenni. Bensejökben az összes butorzatot néhány deszka-asztal és pad, továbbá primitív szerkezetű ágyak s egy pár agyagkorsó képviselte. A bensejűt arabok s különösen zárandokok gyakran megfordultak e helyen s piszok és általuk felkavart por mutatta mindenütt nyomait. Tehát az egészségi állomás egészségi tekintetben oly rossz volt, a minő csak lehetett. Hozzávetjük még, hogy a falakon és tetőkön mutatkozó nyílások épen nem voltak alkalmasok arra, hogy feltartóztatassak akár az égető nap sugarait, akár az éjjelenként fuvó csipős északi szél betolulását. Még szerencse, hogy megenedtek, hogy a „Mira” hajóról ágyakat, széket és élelmi szereket hozathassanak.

Egyik képünk a nők számára külön állított barakk bensejét mutatja. Jellemző benne a jobb oldalt ülő nő, ki valóságos szunyoghálószátrat volt kénytelen magának csinálni, hogy a rendkívül nagy számmal előfordult legyek ellen megvédhesse magát. A másik kép Abdil-Al, az El-Torban székelő egyiptomi konzult ábrázolja két öltönyében s vörös fezzével. Ez ember egyik óre volt a letartóztatott angoloknak.

Az utasok fogsága alatt az egyiptomi hatóságok a hajót fertőtlenítették oly módon, hogy égő ként hordtak körül annak minden részében. Hasonló eljárás alá estek az utasok is, míg végre szabad lón nekik ismét beszállani a hajóra. Mindenik kénytelen volt körsétát tenni egy nagy teremben, melyet kengőzzel telítettek meg. Kivételt nem engedtek, még egy szegény három hónapos csecsemő is kénytelen volt kengőzt nyelni. S még ezen felül meg is fizették őket jó buszában; a vesztegári költségek összesen 3,357 piastert tettek ki. Csak ennek lefizetése után eresztették őket szabadon.

Még csak azt akarjuk megjegyezni, hogy közölték képeink eredeti vázlatát a „Mira” egyik angol női utasa készítette.

EGY S MÁS A KHOLERÁRÓL.

III.

(A járvány elterjedése vidékek szerint. Foucault elmélete. Petteukoffer a talajviszonyokról. Légköri behatások és testi hajlandóságok. Betegedések statisztikája, tekintettel a foglalkozásokra és lakásügyi viszonyokra. Egy utazó leírása az ázsiai pestisről.)

A kholerajárványok közötti nagy foku eltérések általában a vidékek közti különbségekre vezethetők vissza, melyeken föllép. Általában azt tartják, hogy míg inkább a nedves és alant fekvő helyeket támadja meg, ritkán hatol magasabban fekvő eszesokra, hegyes vidékekre, sőt többnyire egészen megkíméli azokat.

Igy az Elburz lábában fekvő helységeket három ízben támadta meg a járvány, a persa király minden egyes ragály alatt 10,000 főből álló táborát 7500 lánra vezette az Aar völgyébe, a Demavend vulkánikus csúcsa alá, és daczára a fertőzött vidékekkel való állandó érintkezésnek, a tábor egészen meg lón kímelve.

Farr azt is ki akarta mutatni, hogy a kholera-halálozások megfordított arányban állanak a talaj emelkedettségéhez. E tétel azonban nehéznél volna bizonyítani, annál is inkább, mert az emelkedettebb helyeken a kholera kevésbé gyakori előjövetele e helyek lakatlanságának is

siketnőmák megvendégelték vendégeiket és társaikat a nyomorságban.

Elefántharc Huében. Az anami kormány a francia teljhatalmú követ lelei tartózkodása alatt...

Rabszolga-kereskedés Közép-Ázsiában. Indiai lapok beszélik, hogy rövid idő óta az Amu-Darján...

A párisi magyar-egylet indulójáról lapunk jun. 22-ki számában megjelent sorokra vonatkozólag...

Egy tehetséges ifjú, Palágyi Lajos, kitől lapunk mai száma is sikerült költemény-ciklust közöl...

A „Jogtudományi Közlöny” július 25-ik (30-ik) száma a következő tartalommal jelent meg:

Többes szavazat. Dr. Kunca Ignác személyi jogtanártól. — Az új orosz büntető-törvényjavaslat. Dr. Wlassics Gyula kir. alügyvéd.

Mai számunkhoz van mellékelve Kerner József cs. k. udvari puskaműves árjegyzéke, melyre ezennel felhívjuk a közönség figyelmét.

A kereskedelmi akadémia mai számunkban megjelent hirdetésére figyelmestül tisztelt olvasóinkat.

HALÁLOZÁSOK.

Elhunytak a közelebbi napok alatt: gr. TELEKI MIKLÓS, a széki gr. Teleki-család seniora, a volt erdélyi kancellária nyugalmazott udvari tanácsosa...

Cseke jegyzője, 45 éves korában. — Bihary GEDEON, ügyvéd, 69 éves korában, Verebelyen. — MOUSSONG DEZSO, kir. pénzügyi főigazgató...

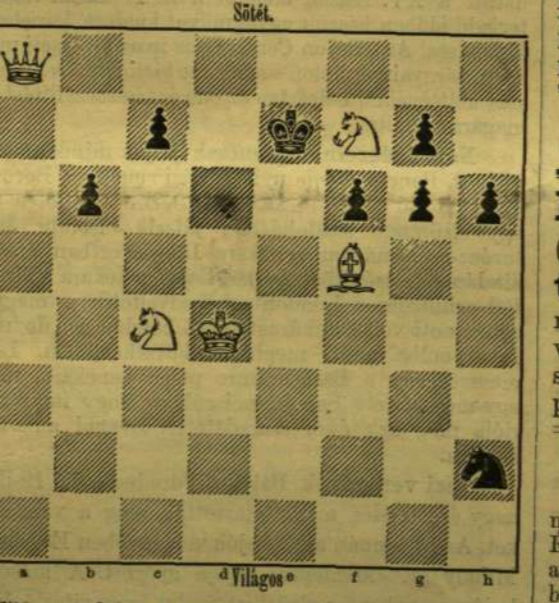
Urv. ERDÉLYI FERENCZNE, Gödöllő néhai ref. lelkészének özvegye, Erdélyi Gyula ismert nevé író édes anyja...

A Vasárnapi Ujság régebbi évfolyamai közül eladó az 1868., 1869., 1870., 1871. évi teljes évfolyam; az 1872. évkönyv első felvéve kötetlen, tisztán, hiány nélkül...

Hochstetter Nándor, az osztrák tudományos világ egyik kiváló tagja, sokoldalú természettudós, elhunyt cukor-betegségben; 55-dik évében esett áldozatul e bajnak...

SAKKJÁTÉK.

1284. sz. feladvány. Lehner Zs.-tól.

Az 1279. sz. feladvány megfejtése. Pierce W. T.-től.

- Világos. Sötét. 1. He6-g5... Fh6-g5: (a) 2. Vc8-e6... Ke5-f4 3. Fg1-h2 matt.

- 1. ... Ke5-f4 2. Hg5-h3+ ... t. sz. 3. Vc8-e6 v. Fg1-f2 matt.

Helyesen fejtették meg: Budapest: K. J. és F. H. Andorfi S. és Kovács J. Az Erkel-sakkirtáság nevében: E. K. — Senki Ele. Debreczenben: Zagyva Imre. Veszprémben: Roland K. Harasztoson: Laczkó B. A pesti sakk-kör.

SZERKESZTŐI MONDANIVALÓ.

V. K. A költemények tehetség nyomait viselik magokon; de a tehetség még nagyon kiforratlan. Keresett, sokszor dagályos kifejezések homályosítják a lyrai hangot...

R. M. A szenvedés ziháló tengeren — elég. A kortársleány. A pástoriumi románcza. Ropant idylli tárgyak; de egy kis költészet is kellene hozzá, hogy élvezhető legyenek.

Talvilági álmaim. Az allegoria nagyon erőltetett, itt-ott alig érthető. Gondolkozás műve, nem költői képelet.

Te elfutal. Fut: nem ikes ige. A vers különben is gyöngéske.

A Vasárnapi Ujság régebbi évfolyamai közül eladó az 1868., 1869., 1870., 1871. évi teljes évfolyam; az 1872. évkönyv első felvéve kötetlen, tisztán, hiány nélkül...

Sz. E. A mi szerkesztőségünk sokkal előzőkenyebb kéziratok beküldői iránt a többi lapoknál, s nem követi szigorúan ama hírlapiródmáni szabályt: «kéziratot vissza nem adunk».

Veszprém. Sz. I. A már régebb beküldött életrajzhoz nem kaphatnánk arcképet is? Fátó Ferenc urat kérjük, tudassa velünk lakását.

HETI NAPTÁR. Julius hó.

Table with 4 columns: Nap, Katholikus és protestans, Görög-Orosz, Izraelitis. Rows for days of the month.

Tartalom.

Szöveg: Berecz Antal. — Költemények: Kórházban. A halálhoz. Lemondás. Az ablaknál. Alom. Egy régi könyv. Palágyi Lajostól. — Egy epizód a szabadságharc történetéből. Dr. Keregyártó Elek. — Post a régi századokban s legérgebb műtemlő. — Forster Dóra. Angol regény. Irtá Besant Walter. — A földalatt északarkai expedició. — Kecskévásár. — Egyveleg. — Vesztegzár az arab parton. — Egy s más a kholeráról. — Ceylon Budapesten. — Irodalom és művészet. — Közintézetek és egyletek. — Mi újság? — Szerkesztői mondanivaló. — Halálozások. — Sakkjáték. — Heti naptár.

Képek: Berecz Antal. — A szinghal karaván Budapesten. (Képcsoportozat). — Forster Dóra — Kecskévásár. Meyer-heim Pál festménye után. — Egy angol hajó utasai vesztegzár alatt, El-Forban, az arab partokon.

Fekete Satin merveilleux

(egész selyem), 1 frt 15 kr. méterje, egész 8 frt 60 krajczár (16 különb. minős.) szállít egyes öltönyökre és egész végben vámr. entesen a házhoz Heneberg G. (kir. udv. szállító) selyemgyári raktára, Zürichben. Minták postá fordultával. Levéldij a Schweizba 10 kr.

Itéltetek magatok.

Mily gyakran vonakodunk valamely gyógyszer megvételétől, a melyet pedig mindenki magasztal. És ugyan miért van e tartózkodás? Egyzeretlen csak azért, mert nem akarunk kizárólagos kiadást tenni, bármily csekély legyen is az. De itéltetek magatok, hogy egy 70 krnyi csekély kiadást lehetett volna-e jobbra fordítani, mint a következő esetben.

Miután 12 évig székrekesésben s az ezzel járó fájdalmakban szenvedtem és sehol segítséget nem találtam, pedig fürdőket is használtam, egészséget nem helyreállítását egyedül Brandt R. gyógyszerész svájci labdacsinak köszönöm. Azok h-m-zlátata óta a legjobb egészségem van, mit ezennel bizonyítok. Kelt jun. 12-én, az eisendorfi üvegútban Weissenzul mellett, Csehországban. Bairle M. fővegéfvő mester.

Egy hatszor használt petitsor, vagy annak helye egyszeri igtatásnál 15 kr.; többszöri igtatásnál 10 kr. Bélyegdíj külön minden igtatás után 30 kr.

HIRDETÉSEK.

Kiadó-hivatalunk számára hirdeményeket elfogad BÉCSBEN: Dukos M. Riemergasse 12, Schalek Henrik Wollzeile 12, és Oppelik A. Stubenbastei 2.

FOLYÉKONY GLYCERIN-CREME. Szeplő, napcsütés ellen májfoltok, pörsekenések ellen. Image of a bottle.

Varrógépek. a Wheeler & Wilson Mfg. Co. 1372 New-Yorkból cs. k. udvari szállítótól, csakis Otto Herman-nál (OHM C. O. UTÓDA) Budapestben, V. József-tér 5. Különösen ajánlatnak az egyenes tűvel ellátott új horog-(Greiter) varrógépek háromféle kivitelben, családok és iparosok részére: mint a jelenkorok legjobb varrógépei, a párisi világgkiállításán a legnagyobb díjak „Grand prix” egyikével lettek kitüntetve.

HAZAI IPAR. Levélpapír-újdonságok jelentek meg RIGLER JÓZSEF EDE budapesti gyártelepében. Kaphatók a gyártelep belvárosi raktárában kecskeméti utca 13-dik sz. a. Kimerítő árjegyzékek kívánatra bérmentve küldetnek. Gyártelep: VI. róssa-utc. 55. sugárút jobbra.

A folyékony glicerin-creme sikerült egyesítése a legártatlanabb szerekek, melyek a bőrt nemcsak simábbá és finomabbá teszik, hanem annak fiatalos frisségséget fontartják. Ez eltér az eddig közönségesen használt glicerin-illatszeréktől, melyek a glicerinen kívül semmi nem hatályos részeket nem tartalmaznak. Ára frt 1.20.

Legfinom. glicerin-szappan glicerin és illatos növényekből, kitünően tisztít és élénkíti a bőrt, és a finom piperezappal minden kívánt előnyeivel bír. Darabja 35 kr.

Párisi hölgypor (legfin. poudre de riz) a bőrnek leggyengédebb fehér színt adja, és ártatlan-sága mellett mégis a bőrt simán és szárazon tartja. — Hölgyeknek, egy férfiaknál is borotválás után, nagy kedveltségnek örvend. — Egy doboz ára 50 kr., (fehér és rózsaszínű) tollal 1 frt.

Kézmosó-por mandulla-szappan és spermacetből készült, a legártatlanabb arcz- és kézbőr-tisztító szer. — Egy doboz ára 50 kr.

Rouge végétal arczpírosító, ára 50 kr. Török József gyógyszerésznél, Budapest, király-utca 12.

Hamisított párisi hölgypor-tól óvakodni tessék. Csak az tekintendő valódinak, melynek dobozán, valamint használati utasításán a fenti védjegy látható.

Gyengekedő és gyenge test-szervezetű, valamint szellemileg hátramaradt gyermekek,

kiknek egészségi állapota a falun való tartózkodást mulhatlanul szükségessé teszi, és e miatt ottban vagy közönséges intézetekben nem nevelhetők, az igen egészséges fekvésű s jóhírű böldvai nevelőintézetben

mely állandó gyermekteleppé lett berendezve, orvosi ápolást, családi ellátást és lehető legjobb kiképezetést nyerne. Bővebb tudósításai szolgál Borsodmegye, Böldván, u. p. Sajó-Vámos az igazgatóság.

Francia hajfestő-szer, (Chromat. Parisien)

melylyel minden hajat tetészet szerint 10 perc alatt állandóan megfestetheti fekete, barna vagy szőke. Fő tulajdonságai: a szín állandó s a természetes színtől meg nem különböztethető, az alkalmazás egyszerű. — Ára 2 frt. A készületek (szőke, fekete sötét) 50 kr. Főraktár: Budapestben, TÖRÖK JÓZSEF gyógyszerésznél, király-utca 12. szám.

Egy egész fogor 55 forint Egy műfog 3 forint. GRÓSZ LAJOS a nagy-demü közönségnek legjobban berendezett fogtechnikai műtermét ajánlja, hol is teljes jóállás mellett mindennemű 1657. műfog és fogor, valamint műleges szápadlás (Obturateur) a legújabb amerikai mód szerint készültetik. Készítményeinek szoliditása mellett az általa 16 évi gyakorlattal bel-és külföldön zertelt tapasztalatok tanuskodnak. Műterem: Budapestben, IV., Magyar-utca 1. sz. a hatvani-utca sarkán. 9808

A „Franklin-Társulat” kiadásában Budapestben megjelent s minden könyvkereskedésben kapható.

JÓSIKA MIKLÓS REGÉNYEI.

- Olcso kiadás. — Egy-egy füzet 50 kr. 1-2. Abafi. 3. Zólyomi. 4-6. Az utolsó Bátor. 7-10. A csehek Magyarországnban. 11-14. Zrinyi a költő. 15-16. A könnyelműek. 17-24. II. Rákóczy Ferencz. 25-26. Eszther. 27-28. A rom titka. 29-32. A hat Uderszki leány. 33-35. A két barát. 36-40. Jósika István. 41-43. A zöld vadász. 44-49. Egy néger szabadsághős. 50-51. Két királynő. 52. Egy kőtemetes ház Pesten. 53-55. A szegedi boszorkányok. 56-57. A nagyszabani királybíró. 58-59. Az első lépés veszéylei. 60-61. Akarat és hajlam. 62-64. Jó a tatár. 65-65. Pygmalion vagy Egy magyar család Párisban. 67-68. A rejtett seb. 69-71. A tudós leány a. 72-74. A gordiusi csomó.

Felollos szerkesztő: Nagy Miklós. (L. Egyetem-tér 6. szám.)

JOSIKA MIKLÓS BESZÉLYEI

és kisebb regényei. Új olcso kiadás. — Egy-egy kötet 50 kr. Az élet útjai. Elet és tündérhon. 3 kötet. Viszhangok. 2 kötet.

Jósika Miklós. Két élet. — Kakukszó. Két kötet. — A két mostoha. Történelmi regény 2 kötet. — A végváriak. Regény. Három kötet. 3 frt.

Jósika Miklós. Régebb és újabb novellák. 4 kötet. — Regényes képletok. 3 kötet. 2 frt 40.

A szingaliak!

Ma, július 27-én és mindennap Hagenbeck Karoly-féle kiállítás VÁROSLIGET, ÁLLATKERT. 40 szingaliai Ceylon szigetéről, köztük ördögtánczosok, bűvészek, elefántidomítók, csipkeverők, stb. stb. 20 dolgozó elefánt, 12 darab szarvasmarha a zebu-fajból, kocsizás-s lovaglásra, stb. stb. Nyitva naponta reggeli 9 órától este 8 óráig. Mutatványok d. e. 9 órától 12 óráig és d. n. 3 órától este 8 óráig. Délután naponta katonai hangverseny. Belépti díj, a szingaliai kiállítással együtt, 40 kr., gyermekekért csak 20 kr. — Katonák belépti díja őrmestertől lefelé 20 kr. — Külön helyek 20 krral több. 1689

A FRANKLIN-TÁRSULAT kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvtárban is kapható, az osztrák tartományok számára Szelinski György császári királyi egyetemi könyvtárosnál, Bécsben, I. Stephansplatz Nr. 6.

BERNSTEIN A TERMÉSZET KÖNYVE.

Közérdeklő olvasmányok a természettudományok köréből.
Husz füzet és egy pótfüzet. *Ara* füzetenként 50 kr.

A tudomány minden ágazatai között a természettudományok azok, melyeknek terjesztése és ismeretése sok hiányban szenvedő tanrendszerünk a legkevesebb gondot fordít. Felsőbb és alsóbb tanintézetekben egyaránt még ma is sokkal magasabb súlyt fektetnek a holt nyelvek tanítására mint a mindent fémartó minden élet alapföltételét képező természettudományok megismertetésére. Es ha meggondoljuk, hogy az érettebb koru nemzedéknek még többet és kizárólagosabban kellett foglalkoznia a holt bölcsesség-gel, úgy hisszük, a t. olvasóközönség egyetért velünk abban, hogy házagot pótolunk szaktudományi művekben egy sem föltötte gazdag irodalmunkban, midőn az e tekintetben csaknem páratlanul nagy német irodalomnak e kitünő termékét anyanyelvünkre áttettük. Tetjük pedig ezt annál is inkább, mivel komolyan meg vagyunk győződve, hogy a magyar faj sajátos s nem is föltötte előnyös helyzetében, csak úgy állhat meg sikerrel a népek nagy versenyében, ha a reálműveltségben, melyekre van alapítva korunk egész iránya, szintén lépést tart a többi művelt nemzetekkel.

Minden egyes füzet külön is kapható.
Öt kötetbe füzve 10 frt. Öt angol vászonkötetbe kötve 13 frt.

MAGYAR LESZÁMITOLÓ ÉS PÉNZVÁLTÓ BANK

Az aratási évad alkalmával ajánljuk a t. cz. termelők és kereskedők figyelmébe: több mint 400,000 métermáza befogadási képességgel bíró

kőzraktári telepünket Budapestben.

Hat raktári épület és egy nagy gabna Elevator áll készen termények és áruk beraktározására, kezelésére, raktározási-ára vagy tovább küldésére a legjutányosabb díjak mellett.

Ajánljuk olcsó kamatláb mellett előleget a beraktározott, sőt már a czimünkre feladott terményekre.

Elvállaljuk a ránk bízott termények bizományban való eladását akár a vidéki állomásokról, akár pedig raktárainkból. — Ajánljuk továbbá teljesen felszerelt raktárainkat Szegeden, Barcsen és Temesvárt.

Vasuti és gőzhajózási vállalatok részéről fönt elősorolt vállalatunk kiváló kedvezményekkel bírnak.

Magyar leszámítoló és pénzváltó bank Budapestben.

A BUDAPESTI

KERESKEDELMI AKADEMIA

folyó évi szeptember hó 1-sején huszonnyolcadik évfolyamát nyitja meg. Midőn ezt a szülők és gyámok figyelmébe ajánljuk, megjegyezzük, hogy az intézet célja: a kereskedői pályára lépő fiatal embereket az általános műveltség alapján a kereskedői hivatásra, még pedig ennek legfőbb ágaira is, minden tekintetben alaposan előkészíteni, őket nemcsak értelmi és szaktudományi, hanem erkölcsi és nemzeti irányban is nevelni, és még mielőtt a kereskedésbe lépnének, az iskolától telhetőleg gyakorlati tekintetben is kiképezni. — A három évi tanfolyamból álló intézet igazgatását, szervezetét, tantervét, a felvételi feltételeket tárgyzó értesítőt az igazgatóság kívánatra bérmentesen megküldi.

Ugyancsak az igazgatóság készséggel ad felvilágosítást az intézetben fennálló és a fővárosi kereskedő testületnek, valamint az intézet vezérbizottsága által alkotott alapítványi tandíjmentes helyeket és a tandíjmentesség elnyerését illetőleg.

Azon ifjak, kik az intézetben érettségi vizsgálatot tesznek, fel vannak jogosítva, hogy hadkötelezettséget mint egy évi önkényesek teljesítsék.

Az intézettel egy évi kereskedelmi szaktanfolyam áll kapcsolatban, olyan ifjak számára, kik gymnásiumi vagy realskolai érettségi bizonyítványt nyertek, és tisztán a kereskedelmi szaktudományokat egy év alatt elsajátítani óhajtják.

E tanfolyamról, valamint a vasuti tanfolyamról részletesebb felvilágosítás egyszerű megkeresésre adatik.

Budapestben, (váci körut 23. sz.) 1884 július 20.

A kereskedelmi Akadémia igazgatósága.

Termények tűzkár elleni biztosítása.

MAGYAR-FRANCZIA BIZTOSÍTÓ RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG.

Befizetett alaptőke frt 4,000,000.— aranyban.
Tartalék alapok „ 3,065,712.74 „

A gazdaközönség figyelmébe ajánlatik a rendkívül előnyös **mezőgazdasági általánybiztosítás.**

Bővebb felvilágosítások nyerhetők az igazgatóságnál 1685 Budapest, IV., városház-tér 1. szám alatt, és a társaság minden ügynökségénél.

Kisorsolással egybekötött életbiztosítás.

A Franklin-Társulat kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvtárban is kapható:

FRANKLIN-KÖNYVTÁR.

PULSZKY FERENCZ
ÉLETEM ÉS KOROM.
SZERZŐ FÉNYNYOMATU ARCZKÉPÉVEL.
Két kötet. Második kiadás. *Ara* füzve 5 frt.

A FÖLD FELFEDEZÉSE.
Irtá
JULES VERNE.
Magyarra fordította és tárgymutatóval ellátta
Dr. BROZIK KÁROLY.
I. KÖTET: A híresebb utazók története a legrégebb időkől a XVIII. századig.
II. KÖTET: A XVIII. század híres hajósi.
Egy-egy kötet *ára* füzve 2 frt.

DURUY VICTOR
VILÁGTÖRTÉNELEM.
Átdolgozta és Magyarország történetével bővítette
D' BALLAGI ALADÁR.
Ara füzve 3 forint.

A MI AZ EMBERT KÖRNYÉKEZI
OLVASMÁNYOK A TERMÉSZETVILÁGÓBÓL
A MŰVELT KÖZÖNSÉG S AZ IFJUSÁG SZÁMÁRA
Dr. BERLIN munkája nyomán
a hazai viszonyokhoz alkalmazva irták többben.
Szerkesztette
HOITSY PÁL
147 ábrával. *Ara* füzve 3 frt.

Uj! — 12 szinben — Hatásos!
Magyar házi áldás
15 kr. bérmentve; ugyanaz utiszára virágkerettel színes papíron 30 kr. díjtalan szállítással. **OLAJNYOMATÚ** képek: Festmények! Keretek! Képes árjegyzékek ingyen és bérmentve. Ismét-eladók magas jutalékban részesülnek. Ügynökök és vándor eladók keresetünk. 1003 **Bayer Pál, Drezda 196.**

A Franklin-Társulat kiadásában Budapestben megjelent és minden könyvtárban is kapható — az osztrák tartományok számára Szelinski György cs. k. egyet. könyvtárosnál Bécsen I. Stefansplatz 6.

TERÉZ
KISEBB KÖLTEMÉNYEK
IRTA
ÁBRÁNYI EMIL.
Ara füzve 80 kr.

ZORD IDŐ.
TÖRTÉNETI REGÉNY.
IRTA
KEMÉNY ZSIGMOND
Három kötet.
Második kiadás.
Ara füzve 3 frt.

31-İK SZÁM. 1884. BUDAPEST, AUGUSZTUS 3. XXXI. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG: 1 egész évre 12 frt, POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: 1 félévre 6 *
Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG: 1 egész évre 2 frt, 1 félévre 4 *
Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK: 1 egész évre 6 frt, 1 félévre 3 *
Külföldi előfizetőknek a postaiag meghatározott vitelűj is csatolandó.

Dr. KOCH RÓBERT.

Csaknem naponként emlegetett név most a Koch Róberté, azé a német orvosé, ki a cholera betegség eredeti fészkeben, Indiában tanulmányozta, s ki kormánya megbízásából a déli Franciaországban kitört járvány színhelyén is megjelent, s nyilatkozataival általános feltűnést és sok ellenmondást idézett föl. Nehány évtized óta az orvosi tudományban nagyon elterjedt az a tan, és majdnem általánosan el is fogadták, hogy a fertőző járványos megbetegedések előidézői apró élősdű növényi szervezetek, alsó rendű gombák, az úgynevezett baktériumok. Ez irány egyik legkiválóbb képviselője dr. Koch.

Koch korán észrevette a még akkor fejlődő tan kiváló fontosságát, és a mennyire körülményei engedték, teljes odaadással látott tanulmányozásához. Kitaró szorgalma, ügyessége és szerencséje szép eredményekre vezették, úgy hogy az 1876-ban még egyszerű körorvos ma hirneves tudós és a berlini egészségügyi hivatal egyik főnöke.

Az elért sikert legnagyobb részben annak a szerencsés körülménynek köszönheti, mely őt a híres botanikus, Cohn borszóló tanár laboratóriumába vezette. Hamar belátta, hogy ezen a téren maradandó eredményt csak akkor érhet el, ha előbb az alsórendű növényekre vonatkozó botanikai ismereteket alaposan elsajátítja, mire pedig sehol jobb alkalom nem kínálkozott, mint éppen Cohn tanár körében, ki ezen a téren elsőrendű tekintély és uttörő buvár volt, sőt az ma is. Itt ismerte meg ő ez alsó rendű növényi élősdiekre vonatkozó vizsgálati módszereket, tenyésztési s egyéb eljárásokat, szóval itt szerezte meg a szilárd alapot, melyre későbbi önálló vizsgálatainál biztosan építhetett.

Kochot körülményei az orvosi gyakorlat terére utalták, és Posen tartományban, Wollstein városkában mint egyszerű körorvos működött. Tudományszeretete és kitartása ez állásában sem hagyták el, s daczára fárasztó orvosi működésének nem szünt meg a kitűzött irányban haladni, ugyanígyra, hogy első nevezetes munkáját a lépfenéről, mely nevét ismertté tette, ez állásában írta meg.

A lépfenéről ugyan már Davaine francia tudós vizsgálatai óta tudva volt, hogy egy sajátoszerű pálczika-alaku élősdű gomba okozza,

mely a fertőzött állat vérében kimondhatatlan mennyiségben jelentkezik, de csak Koch vizsgálatai derítették fel, hogy a pálczikákban apró fénylő pontok lépnek fel, az u. n. spórák, melyek, ha a pálczikák már elvesztették is életképességüket, még hosszú ideig teljes épségben megmaradnak, a szervezetbe jutva ott pálczikákká növekednek és előidézik annak megfertőzését. A sebések és más erőszakos sértések után bekövetkezni szokott geny- és evvürüsre nézve ugyancsak kimutatta, hogy azokat a különböző állapotknál igen apró, pálczika-alaku baktériumok különös fajai okozzák. E két jeles dolgozatának köszönheti főképp, hogy midőn a német kormány a birodalmi egészségügyi hivatalt felállította, oda őt is meghívta.

Uj állását elfoglalván, minden idejét tanulmányai folytatására fordíthatta, a mennyiben most már nem kényyszerült orvosi gyakorlatot űzni. Működésével, melynek elősegítésére a német kormány az intézet berendezésében tanusított bőkezűsége hathatósan közre hatott, csakhamar kiváló eredményeket ért el.

Koch ugyanis fölfedezte a gümőkórnak (tuberculosis) okozóját, a bacillus tuberculosisnak nevezett hasadó gomba képében. E parányi élősdű gomba állatokba oltva, azoknál gümőkört idéz elő s elpusztítja azokat. Koch 273 tengeri malacot, 105 házi nyulat, 3 kutyát, 13 macskát, 2 görényt, 10 tyukot, 12 galambot, 25 fehér egeret, 44 mezei egeret, végül 19 patkányt oltott be, és mindegyiken észlelte a tuberculo-

Dr. KOCH ROBERT.